

Fredrikke

Organ for FoU-publikasjoner - Høgskolen i Nesna

EVALUERING AV OVERTAKELSESPRAKSIS I FØRSKOLELÆRERUTDANNINGEN

Signe Agnete Hansen og Solveig Methi

”En slik type form for praksis mener jeg er helt nødvendig for å kunne forstå hva vårt yrke innebærer!”

Student F8 - 08

Pris kr. 130,-
ISBN 978-82-7569-199-4
ISSN 1501-6889

2011, nr. 3

HØGSKOLEN I NESNA

Om Fredrikke Tønder Olsen (1856-1931)

Fredrikke Tønder Olsen ble født på handelsstedet Kopardal, beliggende i nåværende Dønna kommune. Det berettes at Fredrikke tidlig viste sin begavelse gjennom stor interesse for tegning, malerkunst og litteratur. Hva angår det siste leste hun allerede som ung jente "Amtmannens døtre".

Kildene forteller at Fredrikke levde et fascinerende og spennende liv til tross for sine handikap som svaksynt og tunghørt. Hun måtte avbryte sin karriere som gravørlærling fordi synet sviktet. Fredrikke hadde som motto: "Er du halt, er du lam, har du vilje kjem du fram." Fredrikke Tønder Olsen skaffet seg agentur som forsikringsagent, og var faktisk den første nordiske, kvinnelige forsikringsagent. Fredrikke ble kjent som en dyktig agent som gjorde et utmerket arbeid, men etter 7 år måtte hun slutte siden synet sviktet helt.

Fredrikke oppdaget fort behovet for visergutter, og startet Norges første viserguttbyrå. Hun var kjent som en dyktig og framtidsrettet bedriftsleder, der hun viste stor omsorg for sine ansatte. Blant annet innførte hun som den første bedrift i Norge vinterferie for sine ansatte.

Samtidig var hun ei aktiv kvinnesakskvinne. Hun stilte gratis leseværelse for kvinner, inspirerte dem til utdanning og hjalp dem med litteratur. Blant hennes andre meritter i kvinnesaken kan nevnes at hun opprettet et legat på kr. 30 000,- for kvinner; var æresmedlem i kvinnesaksforeningen i mange år; var med på å starte kvinnesaksbladet "Norges kvinder" som hun senere regelmessig støttet økonomisk.

Etter sin død ble hun hedret av Norges fremste kvinnesakskvinner. Blant annet er det reist en bauta over henne på Vår Frelsers Gravlund i Oslo. Fredrikke Tønder Olsen regnes som ei særpreget og aktiv kvinne, viljesterk, målbevisst, opptatt av rettferdighet og likhet mellom kjønnene.

Svein Laumann

FORORD

Ønsket om å skrive en rapport om erfaringer som er gjort med overtakelsespraksis i barnehage i siste studieår i førskolelærerutdanningen, har ligget der lenge. Vi som har skrevet denne rapporten er begge tidligere førskolelærerstudenter og øvingslærere ved Høgskolen i Nesna (da den het Nesna lærerhøgskole). Før vi ble lærere og praksisveiledere i førskolelærerutdanningen, jobbet vi begge flere år i barnehage som styrer og avdelingsleder. Egne erfaringer fra barnehagen har vært verdifulle å ha med seg i undervisning og i møte med studentene.

Praksis står vårt hjerte nært som del av utdanningen. Det å få studenter til å gjøre egne erfaringer og knytte dette til refleksjon over sin yrkesutøvelse, hjelper dem til å forstå hva som ligger i profesjonen førskolelærer.

Vi takker førskolelærerstudentene som svarte på vårt spørreskjema etter endt overtakelsespraksis i 2000, 2001 og 2008 og gav oss et materiale å arbeide med for å skrive denne rapporten.

Til slutt en takk til Anne Andvåg som har lest rapporten med et kritisk blikk.

Nesna, november 2011

Signe Agnete Hansen
Høgskolelektor

Solveig Methi
Høgskolelærer/styrer

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0 INNLEDNING	5
1.1 Oppbygging av rapporten	6
2.0 BAKGRUNN FOR OVERTAKELSESPRAKSIS	7
2.1 Erfaringsseminar	7
2.2 Hvorfor overtakelsespraksis?	8
2.3 Samarbeid med kommuner på Helgeland	9
2.4 Organisering av overtakelsespraksis	11
2.4.1 Heltidsstudenten	11
2.4.2 Deltidsstudenten	11
3.0 OM FØRSKOLELÆRERUTDANNINGEN	12
3.1 Hva er profesjon?	13
3.2 Teori og praksis – to læringsarenaer i førskolelærerutdanningen	16
3.3 Veiledning i teori- og praksisarenaen	17
3.3 Førskolelærerutdanningen – å utdanne seg til leder	19
4.0 PRAKSIS I FØRSKOLELÆRERUTDANNINGEN VED HØGSKOLEN I NESNA	22
4.1 Innhold i praksis	23
4.1.1 Overtakelsespraksis	24
4.2 Praksisforberedelsene	24
4.2.1 Mål for praksis	25
4.2.2 Teoretisk og praktisk forberedelse	25
4.2.3 Praksisoppgaver	26
4.2.3.1 Foreldresamarbeid	26
4.2.3.2 Personalsamarbeid	27
4.2.3.3 Planlegging av lederukene	28
4.3 Praksisforberedelse med studentene	28
4.3.1 Plassering av studenter i praksis, våren 2000	29
4.3.2 Gjennomgang av praksisoppgaver - 2000	29
4.3.3 Gruppeøvelse om ledelse – kollegabasert veiledning på høgskolen - 2000	29
4.3.4 Øvingslærermøte	29
4.4 Praksisoppfølging i praksis	30
4.4.1 Øvingslærerne først i samtale	30
4.4.2 Samtale med studentene	30
4.4.2.1 Kollegabasert veiledning – studentveiledning	30
4.5 Etterarbeid av praksis	30
4.5.1 Praksisoppsummering	30
5.0 UNDERSØKELSE	32
5.1 Etterord – egenrefleksjon	34
5.2 Gjennomføring av spørreundersøkelsen	34
6.0 HVA FORTELLER UNDERSØKELSEN	36

6.1. Hvordan var forberedelsene fra høgskolens side? _____	36
6.2. Hvordan ble du mottatt av personalet i barnehagen? _____	38
6.3 Møte med foreldre i praksisbarnehagen _____	41
6.4 Hvordan var det å lede avdelingsmøte/personalmøte? _____	43
6.5 Hvordan opplevde du personalet? _____	45
6.6 Hvordan fungerte veiledningen i lederukene? _____	47
6.7 Hvordan opplevde du den regionale samlingen? _____	48
6.8 Hvordan har utbytte av praksis vært faglig? _____	49
6.9 Har denne praksisformen gjort deg mer forberedt på en jobb i barnehagen til høsten? ____	52
7.0 HVORFOR SKAL VI FORTSETTE MED OVERTAKELSESPRAKSIS I FØRSKOLELÆRERUTDANNINGEN? _____	54
7.1 Har praksissjokket blitt borte for studentene? _____	54
7.2 Praksisoppgavenes betydning som forberedelse til førskolelæreryrket? _____	55
7.3 Overtakelsespraksisens betydning for å gå inn i førskolelærer yrket _____	56
7.4 Fagkunnskapens betydning som forberedelse til førskolelæreryrket _____	57
8.0 ENDRINGER SOM ER GJORT OG VEIEN VIDERE _____	59
8.1 Endringer i gjennomføringen av overtakelsespraksisen _____	59
8.2 Erfaringsseminaret _____	60
8.3 Nyutdannet førskolelærer i møte med den erfarne assistenten _____	60
8.4 Kontakt med praksisfeltet _____	61
8.5 Ulike typer barnehager _____	61
8.6 Tidspunkt for øvingslærermøte _____	62
8.7 Studentene som forskere/medforskere _____	62
8.8 Spørre øvingslærerne _____	63
LITTERATURLISTE _____	64

Vedlegg	s. 68
Vedlegg 1: Spørreskjema til studentene i 2000 og 2001	s. 68
Vedlegg 2: Kollegaveiledning i gruppe	s. 71
Vedlegg 3: Fire studenter styrer barnehagen, Helgelands Blad, 2000	s. 72

1.0 INNLEDNING

I en profesjonsutdanning slik førskolelærerutdanningen er, er praksis i barnehage en viktig læringsarena. Studentene har en praksisperiode i hvert studieår. "Overtakelsespraksis" er navnet vi har satt på barnehagepraksisen siste studieår i førskolelærerutdanning ved Høgskolen i Nesna. En praksis studentene gir uttrykk for at de både gleder og gruer seg til. De gleder seg fordi de skal få prøve å være ledere for barn og voksne. Samtidig gruer de seg. Vil de klare dette? Vil de tørre å ta både populære og upopulære avgjørelser?

Overtakelsespraksis er en praksis hvor studentene skal ta over pedagogisk leders funksjon. Pedagogisk leder overlater avdelingen /basen til studenten sin i to uker. Studentene får gjøre seg noen erfaringer på hva det vil si å være leder, ta avgjørelser, vurdere behov for vikarer, planlegge det pedagogiske innhold i dagen og ukene, veilede barn og voksne og være i dialog med foreldre.

En av studentene fra den første gjennomføringen av overtakelsespraksisen sier:

F10-00: "Har lært enormt under disse ukene, føler at jeg har utviklet meg masse. Jeg ser ting som jeg ikke har lagt merke til tidligere, dette gjelder både i forhold til barna og de voksne."

Ledelse, kommunikasjon og samspill og didaktisk kompetanse er sentrale områder i førskolelærerutdanningen og på disse områdene vil studenten få vise seg fram i disse to lederukene. I praksisperiodene de to første årene jobber studentene med samhandling og ledelse av formelle og uformelle læringsaktiviteter. De trener også på å lede avdelinga gjennom lederdager og lederuke.

Våre valg av praksisoppgaver og faglig progresjon gjennom studiet er påvirket av den nære relasjon vi selv har hatt til praksisfeltet. Det er derfor vi velger og har tro på overtakelsespraksis som praksisform i førskolelærerutdanningen.

1.1 Oppbygging av rapporten

I kapittel to sier vi noe om bakgrunnen for hvorfor vi har startet med overtakelsespraksis og hvordan vi har gått fram overfor barnehageeierne som vi samarbeider med når det gjelder praksis i utdanningen.

I kapittel tre presenterer vi førskolelærerutdanningen som profesjonsutdanning og kommer inn på det å utvikle en profesjonell yrkesforståelse. Her trekker vi inn i Grete M Skau og hennes bok "Gode fagfolk vokser"(2005). Vi som har skrevet denne rapporten har begge pedagogisk veiledning som fordypning og denne ble tatt i en periode hvor Handal og Lauvås var sentrale innen veiledningspedagogikken. Dette har påvirket vår tenkning og forståelse.

I kapittel fire kommer vi nærmere inn på hvordan førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Nesna legger praksis i de ulike årene i utdanningen. Her vektlegger vi en bredere presentasjon av selve overtakelsespraksisen med dens oppgaver.

I kapittel fem viser vi hvordan vi har innhentet informasjon fra studentene gjennom en spørreundersøkelse. I kapittel seks forteller vi hva undersøkelsen sier oss. Her har vi satt opp studentenes svar i søylediagram slik at det er lett å sammenligne tilbakemeldingene studenten har gitt de ulike årene som inngår i undersøkelsen.

I kapittel sju går vi nærmere inn på hvorfor høgskolen fortsatt velger å ha overtakelsespraksis som praksisform i førskolelærerutdanningen.

I det siste kapittelet sier vi noe om de endringene som er gjort og noe om veien videre.

2.0 BAKGRUNN FOR OVERTAKELSESPRAKSIS

Rammeplanen for førskolelærerutdanningen som kom i 1995 vektla sterkt profesjonsretting og praksisnærhet gjennom utdanningen og det ble utarbeidet nye planer for praksis.

Lederpraksisen ble blant annet flyttet til 2. studieår. Praksis i småskole og fordypning skulle da ligge i siste studieår. Tilbakemelding fra mange studenter var at de heller ville jobbe i småskolen enn i barnehagen. Det gav andre utfordringer med elever i 1. – 3. klasse enn å jobbe med barn i barnehagen.

2.1 Erfaringsseminar

Det blir ofte snakket om at studenter i lærerutdanningene får praksissjokk når de begynner å jobbe. Dette ville daværende rektor ved Høgskolen i Nesna, Arna Meisfjord, gjøre noe med. Høgskolen opprettet en ”Trøste og bære- telefon” for nyutdannede lærere. En fast dag i uken kunne tidligere studenter ringe og få snakke med en av faglærerne om ulike problemstillinger vedkommende hadde møtt på som ny i lærerjobb. Et annet tiltak som den samme rektor satte i gang, var å arrangere et erfaringsseminar for sisteårsstudentene i lærerutdanningen. Til dette erfaringsseminaret inviterte høgskolen et par tidligere studenter fra allmennlærerutdanningen. Første året dette seminaret ble holdt, var det kun sisteårsstudentene i allmennlærerutdanningen som deltok.

Studieleder for førskolelærerutdanningen synes ideen var god, og ønsket at neste gang et tilsvarende seminar skulle holdes, måtte sisteårsstudentene i førskolelærerutdanningen også bli invitert. Dette kunne ha flere fordeler. Blant annet at allmennlærerstudenter og førskolelærerstudenter fikk et innblikk i hverandres utdanning og oppgaver.

Erfaringsseminaret er noe høgskolen fortsatt inviterer sisteårsstudentene i lærerutdanningene til. Høgskolen i Nesna fikk positiv tilbakemelding på erfaringsseminaret i forbindelse med Nokuts nasjonale evaluering av allmennlærerutdanningen i 2006.

På seminaret forteller tidligere studenter om det å begynne å jobbe. Hva har gått greit og hvilke utfordringer har de møtt på. Erfaringsseminaret er også et forum hvor høgskolen kan få tilbakemelding på sine lærerutdanninger. Hva er bra, hva er mindre bra og hva savner tidligere studenter i den utdanningen de har vært igjennom.

2.2 Hvorfor overtakelsespraksis?

Studenter ga tilbakemelding på at det å starte i jobb etter endt utdanning var et stort praksissjokk. Hva kunne utdanningen gjøre med dette?

Gjennom hele 1990-tallet hadde høghskolen jobbet med å endre innhold i og organisering av førskolelærerutdanningens praksisperioder. Det ble jobbet med å finne praksisformer som ville gi studentene relevante utfordringer i forhold til den jobben og de oppgavene som venter dem når de er ferdige med utdanningen. Samfunnet er i stadig endring og utdanningsinstitusjonene skal til enhver tid gi en utdanning som er på høyde med samfunnsutviklingen.

I noen år var personalsituasjonen blant praksisveilederne på høghskolen i Nesna ustabil. Etter hvert har dette blitt mer stabilt og praksisveilederne sammen med studieleder har kunnet jobbe over tid med å utvikle praksis i utdanningen bedre.

Høghskolen har hele tiden som mål at studentene skal være godt forberedt til å gå ut i barnehagene å gjøre en god jobb som førskolelærere. Det er også et mål at de skal være i stand til å møte utfordringene i morgendagens barnehager. Førskolelærerutdanningen er en lederutdanning. En førskolelærer skal lede både barn og personale. Det er ønskelig å finne en praksisform som kan utfordre studentene enda bedre i forhold til den lederrollen som venter dem som ferdig utdannede førskolelærere.

Kunne adopsjons /overtakelsespraksis være med på å redusere praksissjokket? Ville den gjøre det lettere for studenter å gå ut i jobb i barnehagen etter endt utdanning? Kunne overtakelsespraksis gi en bedre profesjonsforståelse hos studentene?

Mål for overtakelsespraksis kunne da være:

- Å få erfaring med, innsikt og trening i å lede en barnehageavdeling.
- Å få erfaring med, innsikt og trening i personalledelse.
- Å få erfaring med, innsikt og trening i foreldresamarbeid.

Utdanningen ønsker å redusere studentenes praksissjokk ved at de får prøve ut det å lede en avdeling og trene på oppgaver som å:

- Sette opp ukeplaner for det pedagogiske innholdet.

- Skape et positivt klima og god kommunikasjon i personalgruppen.
- Ha oversikt over vakt og arbeidsplan for dager og uker.
- Ta stilling til vikarbehov.
- Kontakte foreldre dersom barn plutselig blir syk i barnehagen.
- Ha oversikt over det pedagogiske innholdet i barnehagehverdagen.

Et par av høgskolens øvingslærere i barnehagene og en studentklasse ble invitert til et ettermiddagsmøte våren 1998 for å diskutere mulige praksisformer i utdanningen. Hvordan utvikle og fornye praksis i førskolelærerutdanningen? Adopsjonspraksis tilsvarende den som allmennlærerutdanningen hadde, var et av alternativene som dukket opp.

Studieleder for førskolelærerutdanningen (1997 – 2002) tok initiativ til en undersøkelse i barnehagene på Helgeland om hvorvidt adopsjon /overtakelse var en praksisform barnehagene kunne tenke seg å være med på å prøve ut. Det ble sendt brev fra Høgskolen i november 1998 til samtlige barnehageeiere, styrere i barnehagene på Helgeland og til de fire RKK- (regionalt kontor for kurs og konferanser) kontorene på Helgeland.

I brevet ble det redegjort for tanken bak adopsjonspraksis

”Som ledd i utviklingen av førskolelærerutdanningen og å redusere studentenes praksissjokk, ønsker vi å prøve ut nye former for praksis...”.
”Den form for adopsjonspraksis vi ser for oss, er at pedagogiske ledere (avdelingsledere) og eventuelt styrere, tas ut i 2 uker og studentene overtar deres roller og oppgaver. Slik Høgskolen i Nesna ser det, bør assistenter og eventuelle spesialpedagoger/ ekstra førskolelærere, være i barnehagen som trykkekraft for barn og foreldre. Grunnen til at det er pedagogiske ledere (avdelingsledere) og eventuelt styrere vi tar ut, er at det er disse stillingene som er faste stillinger i en barnehage og som våre studenter kvalifiserer til.”
 (brev sendt ut fra HiNe 20.november 1998)

2.3 Samarbeid med kommuner på Helgeland

I mars 1999 ble det sendt ut invitasjon til alle kommunene på Helgeland v/skolesjefene, oppvekstsjefene og RKK-kontorene for å diskutere muligheten for å gjennomføre ”adopsjonspraksis” i førskolelærerutdanningen. Fra Høgskolen i Nesna deltok praksisveilederne Aud Nilsen og Solveig Methi, praksiskoordinator Reidar Flakstad og studieleder for førskolelærerutdanningen, høgskolelektor Signe Agnete Hansen. Det ble

avholdt et møte i april 1999 der høgskolen ønsket å drøfte om det var mulig å gjennomføre adopsjonspraksis påfølgende studieår.

Disse problemstillinger ble drøftet i møtet:

- Hva skal pedagogiske ledere og eventuelt styrere gjøre når studentene overtar?
- Hvem har ansvar når studenten overtar?
- Informasjonsplikt – hvem har ansvar – hvem skal informeres – og når?
- Reservasjonsrett dersom en student ikke fungerer!
- Kurs for pedagogiske ledere og for assistentene – hvem har ansvar for hva?
Hvordan legge opp kurs?
- Hvor mye skal styrer være tilgjengelig? Hva vil det si å være tilgjengelig?
- Skal styrer tas ut?
- Observasjon / hvem skal observeres / hvem skal observere?
- Evaluering av studentene.
- Assistenter som ønsker fritid som kompensasjon – for hva?

Av atten kommuner på Helgeland var syv representert på møtet i 1999. Dette er kommuner høgskolen fremdeles samarbeider med om praksis i førskolelærerutdanningen. I møtet ble det mange gode diskusjoner med utgangspunkt i de problemstillingene som var gitt, i tillegg ble også andre problemstillinger, som kom opp i løpet av møtet, drøftet. Representanter for de kommunene som var til stede, var svært positive til ”adopsjonspraksis” og så at dette kunne gi barnehagene løft på flere områder. Det kunne blant annet gi pedagogiske ledere mulighet til å oppdatere seg, utvikle prosjekter i barnehagen, utarbeide opplegg til barna osv.

Etter en del diskusjoner kom man til enighet om at det kun var pedagogiske ledere som skulle tas ut. Det var disse stillingene studentene skulle overta. Det var viktig at styreren var til stede da mange av styrerens ansvarsoppgaver ville være vanskelige for studentene å overta. Vi ble også enige om at studentene måtte sikres veiledning av øvingslærer i sin lederperiode. I møtet ble det også besluttet at praksisen ikke skulle hete adopsjonspraksis, men overtakelsespraksis.

2.4 Organisering av overtakelsespraksis

I utgangspunktet var overtakelsespraksisen tenkt organisert slik: Studentene skulle ut i en 6 ukers barnehagepraksis tidlig i siste semester av studiet. I de tre første ukene skulle studentene være til stede og delta i det daglige arbeidet på avdelingen for å bli kjent med barna, personalet, arbeidsmåter og rutiner. Samtidig skulle de forberede seg til å ta over oppgavene til pedagogisk leder i 2 uker. Den siste praksisuka skulle brukes til å evaluere praksisperioden sammen med øvingslærer. Det var også tenkt at før øvingslærer gikk ut, skulle studenten ha møte med "sitt personale" og presentere og diskutere planer og opplegg for de ukene hvor studentene skulle være pedagogisk leder. Studentene skulle også ha en oppgave rettet mot foreldrene.

Temaet som var satt for denne praksisperioden var: Samarbeid og ledelse.

2.4.1 Heltidsstudenten

Det første året overtakelsespraksis ble gjennomført, var det studentene i heltidsutdanningen som prøvde ut dette. På et praksismøte i forkant, hvor både styrer og pedagogiske ledere i alle praksisbarnehagene var invitert til, fikk vi god tid til å gå igjennom oppgaver som studentene skulle gjennomføre og å drøfte gjensidige forventninger til denne type praksis.

2.4.2 Deltidsstudenten

I utgangspunktet var det tenkt at deltidsstudentene ikke skulle ha overtakelsespraksis i sin siste praksisperiode. Et av argumentene for dette, var at mange av studentene kom fra kommuner utenfor Helgeland og at det var derfor dyrt og vanskelig å få alle deres øvingslærere til et praksisforberedende møte.

Erfaringene høgskolen gjorde etter første gangs utprøving var imidlertid så positive at det ble bestemt at også deltids førskolelærerstudentene skulle ha denne type praksis i siste studieår. Deltidsutdanningen som startet i 1997 og som hadde studiested Brønnøysund, var den første av deltidsutdanningene som fikk overtakelsespraksis(i studieåret 2000/2001).

3.0 OM FØRSKOLELÆRERUTDANNINGEN

Førskolelærerutdanningen er en relativt ny utdanning i Norge. De første barnehagelærerinnene ble utdannet for ca 70 år siden. Yrkestittelen ”førskolelærer” ble vedtatt av ”Barnehagelærerinnene i Norsk Lærerlag” i 1970 (Jansen 2008). Førskolelærerutdanningen er en 3-årig yrkesutdanning som kvalifiserer for pedagogisk arbeid i barnehagen. Gjennom førskolelærerutdanningen skal studentene tilegne seg kunnskap og utvikle ulike typer kompetanse og læring skal skje på flere arenaer. Kompetanse på ulike områder skal gi den enkelte student muligheter for personlig vekst og danning. Utdanningens oppgave er å prøve å gi studentene rom for å utvikle en helhetlig forståelse og sammenheng mellom de ulike læringsarenaene i utdanningen; fagstudiene, praksisfeltet og samhandling, utforskning og refleksjon (Rammeplan for førskolelærerutdanning 2003).

I Rammeplanen av 1995 ble begrepene dyktighet og kyndighet vektlagt.

For en førskolelærer er det viktig å bli både dyktig og kyndig. Målet er utvikling av en vid førskolelærerkompetanse med forankring i fortrolig nærhet til yrkesrollen så vel som perspektiver på den. Studenten må utvikle en intuitiv dyktighet i det daglige arbeidet med barn og dessuten kyndighet gjennom et reflektert perspektiv på arbeidet. (Rammeplan for førskolelærerutdanningen 1995:38).

Disse to begrepene oppleves som gode for å konkretisere overfor studentene hvordan de kan se helhet og sammenheng mellom teori og praksis i utdanningen. I rammeplanene for alle lærerutdanningene som ble vedtatt i 2003, er kapittel 1 felles. I kapittel 1.2 beskrives de fem kompetanseområdene; faglig kompetanse, sosial kompetanse, didaktisk kompetanse, yrkesetisk kompetanse og endrings- og utviklingskompetanse, nærmere. ”Disse fem kompetanseområdene er aspekter ved en lærers mangfoldige yrkeskunnskap. De er kjernen i lærerens profesjonskunnskap” (Rammeplan for førskolelærerutdanning 2003:7). Begge rammeplanene (Rpl 95 og Rpl 2003) legger vekt på sammenhengen mellom teori og praksis og lærerutdannerens oppgave er å legge til rette undervisningen slik at det formidles relevante kunnskaper innen de ulike fagområdene i utdanningen.

Utdanningens mål er at studentene skal bli bevisst sammenhengen mellom teori og praksis og at det er med på å utvikle en profesjonsforståelse. Undervisningen skal være forskningsbasert i alle fagene og samtidig være praksisnær og yrkesrettet. Gjennom 20 ukers veiledet praksis skal studentene få prøve ut og gjøre erfaringer i forhold til de kunnskaper, ferdigheter og

holdninger de har tilegnet seg gjennom teoristudiet. I møte med barnehager underveis i studiet, må utdanningen prøve å sikre varierte og allsidige praksiserfaringer og gi progresjon i de utfordringene og oppgavene studentene skal gjennomføre i praksis gjennom studiet.

Oppgaver i praksis må stå i forhold til det teoristoffet studentene får presentert i undervisningen og i pensumlitteraturen. I førskolelærerutdanningen handler det blant annet om å skape gode leke- og læresituasjoner for barn, ha gode didaktiske kunnskaper, samhandle med barn og voksne og å lede læringsprosesser for barn og voksne.

3.1 Hva er profesjon?

Det er en diskusjon om førskolelæreryrket er en profesjon eller seminprofesjon. Profesjon kommer av det engelske ordet "Profession" som kan oversettes til "yrke". Slik vi ser det vil profesjon handle om relasjoner som er mellom et yrke og den spesielle utdanningen som fører til at man kan arbeidet i dette yrket; her førskolelærer og førskolelærerutdanningen. Ulf Torgersen (1972:10) definerer begrepet profesjon slik:

Profesjon er en bestemt langvarig formell utdanning som erverves av personer som stort sett er orientert mot oppnåelse av bestemte yrker som ifølge asosiale normer ikke kan fylles av andre personer enn de med denne utdanningen.

Førskolelærerutdanningen er en egen utdanning med en nasjonal rammeplan som legger føringer for innholdet. Rammeplanen angir hvilke fag det skal undervises i, omfanget av undervisningen og innslag av praksis.

Innholdet i studiet skal gjøre en førskolelærer i stand til å gi barn i førskolealder et rikt pedagogisk tilbud ved å forstå det mandat som "Lov om barnehager" og "Rammeplan for barnehager med innhold og oppgaver" gir føringer om. Vi velger å se førskolelæreryrket som er en profesjon.

En førskolelærer vil gjennom handling og begrunnelse for denne, vise sin kompetanse og sine ferdigheter. Målet er at studentene som framtidige førskolelærere er bevisste sine handlinger, forstår hvorfor de handler slik de gjør og at de kontinuerlig reflekterer over egen

yrkesutøvelse. Det handler om ”å utvikle sin personlige kunnskap og handling i yrkessammenheng” (Handal og Lauvås 2000:70).

I alle yrker handler det om å være profesjonelle yrkesutøvere. Å være profesjonell i et yrke hvor du skal forholde deg til andre mennesker innebærer flere ting, sier Greta M. Skau (2005:45) i ”Gode fagfolk vokser”:

- *Å være i stand til å nyttiggjøre seg en bestemt teoretisk kunnskap og visse yrkesspesifikke ferdigheter i møtet med andre.*
- *Å være person i møtet med andre, og dermed gi dem anledning til det samme.*
- *Å være personlig på andre måter i offentlige sammenhenger enn det man er i private.*
- *Å være i stand til både å trekke et psykologisk skille mellom seg selv og andre og å skape kontakt.*
- *Å kunne sette hensynet til andre i fokus.*

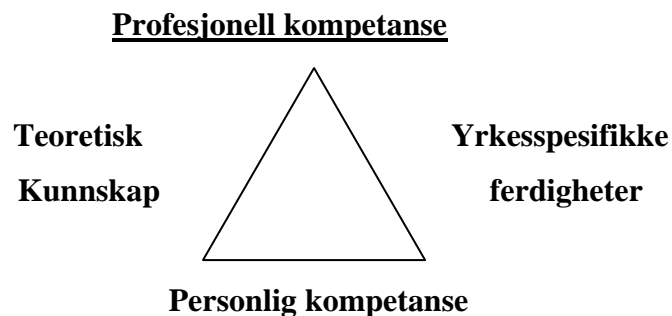
For at studentene skal kunne forstå innholdet i punktene over trenger de oppgaver gjennom studiet som gir dem muligheten til å reflektere over hva det for eksempel vil si “å sette hensynet til andre i fokus.” Studentene har kunnskap om didaktisk planlegging og det forventes at de kan planlegge ledelse didaktisk. Videre skal de reflektere over egen ledelse og sin lederstil. Det har vært og er interessant å se hvordan studentene reflekterer og hvordan de kombinerer faglig og personlig kompetanse. Med personlig kompetanse menes blant annet våre holdninger, verdier og de påvirkninger vi har møtt i vår egen oppvekst og oppdragelse.

For å utarbeide en pedagogisk plattform, må den enkelt både gi og ta i forhold til eget grunnsyn. Det kan bety at holdninger som kan være sterke i forhold til religion, livssyn og væremåte hos den enkelte må settes til side. Utfordringen kan ligge i hvorvidt studentene har evne og vilje til å kunne sette ”seg selv” til side for å utføre profesjonelle handlinger. Skau trekker fram at vår personlige væremåte påvirker kvaliteten i det arbeidet vi utøver. I personlig væremåte legger Skau (2005:50): ”vår evne til å tenke og handle på nye måter i nye situasjoner, vår følsomhet for samspill, vår intuisjon, vår ansvarsfølelse, vårt sosiale mot og vår skaperkraft”. Skau (2005:50) velger å kalle dette for ”personlig kompetanse”. Det Skau sier her, slik vi ser det, er at personlig væremåte vil innvirke på vår refleksjon. Hun sier vi tar med oss vår følsomhet for samspill, vår intuisjon, vår ansvarsfølelse, vårt sosiale mot og vår

skaperkraft som kommer til uttrykk i hvordan vi reflekterer sammen med f.eks. våre medstudenter.

Gjennom løpende skikkethetsvurdering i studietiden, vil studentenes personlige kompetanse og egnethet bli vurdert. Skikkethetsvurdering er kommet for å bli i flere profesjonsutdanninger (lærerutdanningene, sykepleierutdanning m fl).

Skau (2005:56) har utarbeidet en modell hvor hun viser hvordan den personlige kompetansen, de teoretiske kunnskapene og de yrkesspesifikke ferdighetene sammen utgjør den profesjonelle kompetansen:

Skau sier at disse tre sidene ved profesjonell kompetanse påvirker hverandre, de henger sammen og er avhengige av hverandre. I samspill med barn og voksne kan vi ikke legge bort den personlige kompetansen, den er en del av oss og vil være med oss i utviklingen av den profesjonelle utøvelsen av førskolelæreryrket. Med teoretisk kunnskap menes her faktakunnskap, allmennkunnskap og forskningsbasert kunnskap. Yrkesspesifikke ferdigheter er de praktiske ferdighetene, teknikker og metoder som hører med i et bestemt yrke. I den personlige kompetansen ligger vårt verdisyn, menneskesyn, og politiske syn (Skau 2005). Her finner vi igjen mange av de elementer som Søbstad og Lillemyr (1993) sier er del av et pedagogisk grunnsyn.

”Med pedagogisk grunnsyn menes den virkelighetsoppfatning, de kunnskaper, verdier og holdninger som ligger til grunn for pedagogisk virksomhet” (Søbstad og Lillemyr 1993:87).

At profesjonell kompetanse består av disse tre komponentene kan vi være enige om. Det avgjørende for utviklingen av studentenes profesjonelle kompetanse er hvordan utdanningen gjennom teori, praksis og refleksjon hjelper dem til selv å bli bevisst denne kompetansen. Å få

studentene til å bli klar over at de skal være profesjonelle i sin utøvelse, handler om å bevisstgjøre deres faglige kunnskaper, hvilke ferdigheter de har og hvordan de bruker disse. Det som ligger i ens personlige kompetanse vises gjennom handling og begrunnelse for handlingen. Gjennom utdanningen arbeider studentene med å sette ord på ulike sider ved sin væremåte blant annet i forhold til barn, ledelse og samarbeid. Refleksjoner over egen væremåte kan hjelpe dem i å bli bevisste på eget verdisyn, menneskesyn og samfunnsyn.

3.2 Teori og praksis – to læringsarenaer i førskolelærerutdanningen

Utdanningens teoristudier og erfaringer i praksisfeltet er to likeverdige læringsarenaer. Skal studentene forstå sin fremtidige yrkesutøvelse, må de få muligheter til å utvikle sin egen identitet som førskolelærer i praksisperiodene. For at studentene skal utvikle sin profesjonsidentitet, trenger de å være i samspill med ulike førskolelærere i praksis over tid. I den sammenheng ser vi det som viktig at praksis i barnehage for førskolelærerstudentene må komme med jevne mellomrom og bryte opp teoristudiet. Studentene må i praksis få prøve ut og erfare ulike sider av yrket, reflektere over dette og la det bli del av seg selv. Jan Methi (2007:122) sier:

Læreryrkets profesjonalitet ligger like mye i bevisstheten om egen personlighets betydning for yrket som i betydningen av egen faglig dyktighet. Å tro at det er mulig å holde tilbake "seg selv" og opptre såkalt nøytralt i utøvelsen av yrket, er det samme som å si at praksis er teoriløs.

Personlig kompetanse reflekterer vår personlighet, det mennesket vi er. Vi må få studentene til å tørre å være seg selv. Samtidig skal de gjøres i stand til å forholde seg til de reglene som gjelder i deres profesjon. Methi (2007:122) sier videre "Det innebærer at faglige ferdigheter er sammensmeltet med personen og lar seg ikke skille ut fra personene på annet enn analytisk vis."

Personlighet er en ressurs så fremt den ikke går ut over de grunnleggende verdier og normer som vårt samfunn står for, derfor ønsker vi å bevisstgjøre studentene deres eget grunnsyn og hva det innebærer i utøvelse av førskolelæreryrket. Vi ønsker at studentene skal bli mer bevisste på hvem de er, hva de står for og ha innsikt i sin egen væremåte. Derfor har studentene i førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Nesna siden 1996 hatt i oppgave til hver praksisperiode å sette ord på sitt pedagogiske grunnsyn og videreutvikle dette fra første studieår til siste studieår. Denne oppgaven har vi benyttet fordi vi ser at den får studentene til

å reflektere over sitt pedagogiske grunnsyn. Pedagogisk grunnsyn er ikke noe som er statisk hos et menneske, men er noe som endres og utvikles gjennom at vi lar oss påvirke av ny kunnskap, lytter til andres argumentasjoner og gjør nye erfaringer. De grunnleggende verdiene våre er stabile, men samtidig tar vi inn og forsterker våre standpunkt med mer kunnskap og mer erfaring. Kritikk som er gitt til lærerutdanningene er at det er et stort gap og lite sammenheng mellom teoristudiene og praksisutøvelsen. Utdanningens utfordring blir da å prøve å bygge en bro mellom teori- og praksisstudiene slik at dette kan være med på å gi studentene en helhetlig utdanning hvor sammenhengen mellom teori og praksis er tydelig for dem. Det er dette vi ønsker å gjennomføre med de ulike praksisperioder og ikke minst med overtakelsespraksisen. Studentene må kunne se sammenhengen mellom teoripåfyll og utøvelse av praksis. Det er viktig at studentene ikke opplever disse to områdene som motsetninger, men at de er likeverdige og at en vekselvirkning mellom teori og praksis hjelper dem til å utvikle sin egen profesjonsforståelse i forhold til de rammene som er til førskolelærerprofesjonen.

Førskolelærerstudentenes oppgave blir derfor å tilegne seg nye teoretiske kunnskaper, trening i å prøve ut ulike metoder i praksis og reflektere for å utvikle sitt pedagogiske grunnsyn. Ikke minst er det viktig at studentene ser sammenhengen mellom sitt pedagogiske grunnsyn og det didaktiske arbeidet de skal gjøre i barnehagen, samt didaktikkens plass i den pedagogiske virksomheten barnehagen skal være.

3.3 Veiledning i teori- og praksisarenaen

Handal og Lauvås utviklet på 1980-tallet det de kalte for praksisteori. Praksisteori består av personlige erfaringer, overførte kunnskap, erfaringer og strukturer, verdier: filosofiske, politiske og etiske (Handal og Lauvås 1983). Det var ikke bare teorien som hadde betydning for den yrkesutøvelse som ble utført av førskolelæreren. Handal og Lauvås er fortsatt opptatt av at studentene må utvikle og bli bevisste sin egen praksisteori (seinere er begrepet utviklet til praktisk yrkest teori - PYT). Det er et mål at studentene skal få et bevisst forhold til hva de kan og hvordan de utøver sine kunnskaper i samspill med barn og voksne, i sin pedagogiske planlegging og i utøvelse av ledelse. Handal og Lauvås sier videre at alle har sin PYT, men ikke alle klarer å sette ord på denne. Gjennom veiledning i teoristudiet og ikke minst i praksis mener Handal og Lauvås (1983) at studentene kan få muligheter til å sette ord på sin praktiske yrkest teori, hvor samtalen mellom student og veileder er et viktig redskap.

Vi har prøvd å lage oppgaver som gir studiet progresjon. Vi ønsker at praksis skal gi studentene mulighet til å gjennomføre ulike oppgaver som bygger på hverandre de ulike årene. Fra utdanningens side har vi lagt vekt på at studentene skal reflektere før gjennomføring. Hva ønsker jeg med denne aktiviteten, hvordan skal jeg legge den opp for å nå målene jeg har satt meg og hvorfor har jeg valgt det innholdet, de målene og metodene jeg har gjort? Det handler om å hjelpe studentene gjennom før- og etterveiledning til å bli klar på hva de velger å gjøre og samtidig hva de velger bort.

Etter gjennomført aktivitet forventer vi at studentene reflekterer over hvordan aktiviteten gikk. Ble målene nådd? Hvorfor, hvorfor ikke? Var valg av metode rett? Stod innhold og metode i forhold til hverandre og i forhold til målet? Refleksjon over handling er det som må ha fokus. Askland (2006:81) sier det slik:

Kravet om vilje og evne til refleksjon i en profesjonsutdanning er å sikre trygge yrkesutøvere, mennesker som ser hvor grensene for egenkompetanse går, og som ser konsekvensen av sine profesjonelle handlinger i et utvidet perspektiv. Det handler om å utdanne profesjonelle yrkesutøvere som ikke bare tilpasser seg autoriteter, men som knytter sin praksis til grunnleggende allmenne verdier og sine egne verdier.

Førskolelærerstudentene skal være selvstendige, de skal ikke bare tilpasse seg til autoriteter, men mestre og kunne argumentere ut i fra sin praksis- og teorikunnskap, eller sin praktiske yrkest teori og som er forent med deres personlige kompetanse. Det er ikke alltid lett å sette ord på det vi gjør og hvorfor vi gjør det. Derfor trenger studentene å få trening gjennom veiledning til å sette ord på det de har gjort. Begrepet taus kunnskap (Handal og Lauvås 1990) bruker vi når vi skal omtale mye av det vi gjør i praktisk handling og som vi ikke helt klarer å sette ord på. Et mer dekkende begrep i følge Handal og Lauvås er å bruke ”*taus kompetanse*” (Handal og Lauvås 2000:90). ”*Begrepet referer til forestillinger om virkeligheten, til verdier, holdninger, følelser og ferdigheter enn til kunnskap i tradisjonell forstand*” (Handal og Lauvås 2000:90). Taus kompetanse kan da forstås som en innforstått kompetanse som studentene har og som er knyttet til kunnskap, verdier og holdninger. Dette er kunnskap eller kompetanse som sjelden eller aldri blir artikulert, men som det er ønskelig at studentene får hjelp til å uttrykke gjennom veiledning og i refleksjonsoppgaver. For å få studenter til å reflektere har vi gitt dem oppgaver hvor de skal beskrive sin væremåte for selv å kunne bli mer klar over sin tause kunnskap. En metode som brukes mer og mer både i praksis og i teoristudiet i utdanningen er praksisfortellinger og disse gir studentene gode muligheter til å reflektere i forhold til eget grunnsyn. Praksisfortellinger er fortellinger som er hentet fra

barnehagehverdagen og er derfor verdifulle for studentene å bruke som utgangspunkt for refleksjon av teori og praksis både alene og i grupper.

Oppgaver studentene får er å beskrive det de gjør. Ved å få dem til å beskrive, håper vi å sette i gang en refleksjon over hvordan de utfører sine handlinger. Vi kan gripe fatt i dette og få studentene til å reflektere i forhold til teorikunnskap.

Schön (1983) sier at ekspertkunnskap og taus kunnskap går hand i hand. Studier fra fenomenologien av menneskers læreprosess tyder på at mennesker går gjennom ulike faser i eller trinn ved innlæring av ferdigheter. Brødrene H og S. Dreyfus har beskrevet en modell som har fem trinn. De snakker om *nybegynner*, *avansert begynner*, *kompetent begynner*, *kyndig utøver* og *ekspert* (Flyvbjerg 1990:3). Vi håper at studentene skal være på nivå med en kompetent begynner når de er ferdig med sin førskolelærerutdanning.

Kompetent utøver velger bevist og nøye å overveie mål og plan som grunnlag for deres handlinger. Mål og plan brukes til å strukturere store mengder av både kontekstavhengig og kontekstuavhengig informasjon. Kompetente utøvere er involverte i resultatene av deres handlinger med deres egen person. (Flyvbjerg 1990:26)

Klarer vi å få studentene til å bruke sin kunnskap i handling? Irgens (2007:40) sier: ”Vi bruker kunnskap-i-handling når vi løser oppgaver vi behersker godt, vi handler uten å tenke over hva vi gjør. Tenkningen ligger i selve handlingen.”

Gjennom førskolelærerutdanningen skal studentene få muligheter til å tilegne seg kunnskaper som gir grunnlag for yrkesutøvelse (handlingskunnskap) i barnehagen.

3.3 Førskolelærerutdanningen – å utdanne seg til leder

Førskolelærerutdanningen er en lederutdanning. En førskolelærer i en pedagogisk lederstilling skal lede en personalgruppe og trenger derfor kunnskap om ledelse. I pedagogikkfaget i siste studieår vektlegges tema som barnehagen som organisasjon, ledelse i barnehagen, endrings- og utviklingsarbeid og den profesjonelle førskolelærer. Det som kjennetegner ledelse i barnehagen, er at det handler om å lede mennesker og være i mellommenneskelige relasjoner.

I overtakelsespraksisen er dette noe av det studentene skal erfare: Særlig det å lede en personalgruppe, sine nære medarbeidere.

Kjell-Åge Gotvassli har skrevet flere bøker om ledelse i barnehagen og disse bøkene er blitt mye brukt som pensum i førskolelærerutdanningen, også ved Høgskolen i Nesna. Gotvassli (1999) sier at en leder er en som har flere roller som blant annet er å være; en planlegger, en organisator, en administrator.

En forutsetning for å kunne bevisstgjøre studentene på at de tar en lederutdanning, er først å definere hva ledelse er. Vi velger her å ta utgangspunkt i definisjonen Gotvassli (2006) bruker i sin bok "Barnehagen – organisasjon og ledelse." "*Ledelse er en mellompersonlig påvirkning, utøvet i en situasjon og rettet mot, gjennom kommunikasjonsprosessen, oppnåelse av ett eller flere spesifiserte mål*" (Tannenbaum og Schmidt i Gotvassli 2006:70).

Ut fra den forståelsen av hva ledelse er, ser vi at kommunikasjon, bevissthet om egen kommunikasjon, det å være i relasjoner og samspill med andre samt didaktisk kompetanse, er viktige områder i utdanningen av førskolelærere. I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det: "*Barnehagen skal ha en pedagogisk ledelse. Styrer og pedagogisk leder har et særlig ansvar for planlegging, gjennomføring, vurdering og utvikling av barnehagens oppgaver og innhold*" (Kunnskapsdepartementet 2006:16).

Som pedagogisk leder har førskolelæreren ansvar for at de målene som er satt for det pedagogiske arbeidet nås. Måloppnåelse forutsetter at personalet samarbeider og har en felles forståelse.

Når studentene går ut i overtakelsespraksis og skal fungere som pedagogisk leder, er det viktig at de forstår at de ikke er alene, men skal samarbeide med det faste personalet. Sammen har de ansvar for at barnehagedagen blir god for barn, personale og foreldre. Skal de fungere som tydelige og gode ledere, må de være bevisste sitt eget pedagogiske grunnsyn; hvilket verdisyn og holdninger de selv har i forhold til ledelse og utøvelse av ledelse.

Skau (2005) peker på at skal fagfolk (les studentene) være i stand å nyttiggjøre seg av en bestemt teoretisk kunnskap og visse yrkesspesifikke ferdigheter i møte med andre, må studentene ha hele seg med. Den personlige kompetansen er en del av vår væremåte og som

også påvirker studentenes måte å reflektere gjennom studiet. Den personlige væremåten er på lik linje med vårt grunnsyn heller ikke statisk. Vi påvirkes av de omgivelser vi opptrer i og med dem vi er i samspill med.

Studentene må bruke hele seg og vise evne og vilje til å samarbeide med det øvrige personalet. De må presentere og diskutere både det pedagogiske innholdet i praksisperioden og sine tanker om hvordan personalsamarbeidet skal fungere.

Igjen må studentene vise evne og vilje til å kommunisere og kunne bruke sin didaktiske kompetanse og gjøre erfaringer om hva det vil si å lede. I utøvelsen av ledelse, god og tydelig ledelse, skal studentene bruke sine teoretiske og personlige kompetanse i yrkesutøvelsen. De må vise at den handlingen de utøver evner de å begrunne ut fra sine teorikunnskaper og erfaringer de har gjort og gjør.

4.0 PRAKSIS I FØRSKOLELÆRERUTDANNINGEN VED HØGSKOLEN I NESNA

Praksis i førskolelærerutdanningen skal ha et omfang på ca 20 uker og av disse skal 18 uker i hovedsak være i barnehage og 2 uker i grunnskolen med barn i alderen 6 – 9 år er obligatorisk (RPL av 1995), i følge rammeplan for førskolelærerutdanningen av 2003 skal grunnskolepraksis gjennomføres i 1.klasse.

Gjennomføring av praksis - heltidsutdanningen

Studieår	Type praksis
1. studieår	7 uker barnehagepraksis
2. studieår	3 uker praksis i grunnskolen, småskoletrinnet (fra 2003 i 1.klassetrinn i grunnskolen)
	3 uker barnehagepraksis
3. studieår	6 uker barnehagepraksis m/ to uker overtakelse av avdelingsleders/ pedagogisk leders funksjon
	2 uker praksis knyttet til fordypningsfaget

Gjennomføring av praksis det enkelte studieår er noe endret fra 2003 og fram til i dag.

Gjennomføring av praksis - deltidstudanningen

Studieår	Type praksis
1. studieår	4 uker barnehagepraksis
2. studieår	2 uker praksis i grunnskole, småskoletrinnet (fra 2003 i 1.klasse i grunnskolen)
	4 uker barnehagepraksis
3. studieår	5 uker barnehagepraksis
4. studieår	5 uker barnehagepraksis

Gjennomføring av praksis det enkelte studieår er noe endret fra 2003 og fram til i dag.

Høgskolen i Nesna har studenter hovedsakelig i praksis i kommunene på Helgeland, men noen av deltidstudentene som bor utenfor Helgeland får praksisplass så nært sitt bosted som mulig.

Oppgaver og innhold i praksis skal sammen med teoristudiene sikre at studentene får en god faglig og personlig utvikling i forhold til de mål som er satt i Rammeplan for førskolelærer-

utdanningen (Rpl av 95 dyktighet og kyndighet, Rpl av 2003 de fem kompetanseområdene). Høgskolen har ansvar for at innholdet i praksis de enkelte år gir studentene rom og muligheter for utvikling. I det ligger det at høgskolen må tenke progresjon i oppgavene fra det ene året til det neste.

4.1 Innhold i praksis

Innholdet i praksis første studieår gir studentene muligheter til å bli kjent med observasjon som et arbeidsredskap for å få erfaring og innsikt i førskolelærerrollen. Videre får studentene prøve seg på enkel didaktisk planlegging av ulike formelle og uformelle læringssituasjoner. Andre studieår har studentene praksis både i barnehage og grunnskole. Målene i småskolepraksisen er blant annet at studentene skulle utvikle holdninger til og skaffe seg innsikt i gode utviklings- og aktivitetsmuligheter for de yngste barna i skolen, øke sin pedagogiske kompetanse for dette alderstrinnet, og erfare den situasjonen barnet står overfor i møte med skolen.

Barnehagepraksisen i andre studieår har en tverrfaglig vektning når det gjelder oppgaver. I det ligger det at oppgavene studentene skal løse didaktisk, er et tverrfaglig opplegg med faglig fordypning og progresjon. I denne praksisen legges det også inn oppgaver som er mer sammenhengende som for eksempel ansvar for å planlegge, lede og evaluere hele dager.

Fra 1991 fikk studentene i førskolelærerutdanningen som var ute i sin siste barnehagepraksis, i oppgave å jobbe for å skape et positivt klima for både barn og voksne. Studentene skulle planlegge, gjennomføre og vurdere i forhold til det de hadde valgt å fokusere på og som de mente støttet opp under utvikling av et positivt klima i barnehagen. Studenter hadde fokus på betydningen av god flyt av informasjon, voksendeltakelse i lek, og å gi hverandre konstruktive tilbakemeldinger på det arbeidet den enkelte gjorde. Studieåret 1999/2000 prøvde høgskolen ut overtakelsespraksis for første gang. Innholdet i studentenes oppgaver er fortsatt det samme; fokus på positivt klima og arbeid med voksen – voksen relasjonene i tillegg til det daglige arbeidet med barna.

Innholdet i praksis for deltidsstudentene er stort sett det samme som for heltidsstudentene, men det heltidsstudentene gjør i løpet av 1. og 2. studieår, fordeles over de tre første årene i deltidsutdanningen. Rammene for sisteårspraksis er identiske for begge utdanningsløpene.

Heltidsstudentene i 1999 /2000 hadde 6 vt. pedagogikk og 4 vt. KRL og fordypning 10vt (30 stp). Deltidsstudentene har kun pedagogikk og fordypning i siste studieår. Rapportene som studentene skriver etter endt praksis vil være noe ulike da heltidsstudentene også vil ha krav om å trekke inn faget KRL.

I løpet av førskolelærerutdanningen skal studentene ha ca 20 uker veiledet praksis. Det betyr at studentene også under overtakelsespraksis skal ha sin tildelte tid med veiledning av en førskolelærer. Øvingslærer var sammen med studentene på avdeling 3 uker (2 uker i dag) før selve overtakelsen og en uke etter. I selve overtakelsesperioden på to uker, vurderte høgskolen det som viktig at studentene fikk veiledning selv om øvingslærer ikke er tilstede på avdelingen hele tiden. I overtakelsesperioden vil studentene ha et stort ansvar for å informere øvingslærer om hva som skjer, har skjedd og skal skje og hvordan samarbeidet fungerer med det øvrige personalet og så videre.

4.1.1 Overtakelsespraksis

Under dette punktet tar vi utgangspunkt i de praksisoppgaver og den praksisforberedelsen som ble gjort første gangen vi prøvde ut overtakelsespraksis.

Tanken bak praksisoppgavene, er at studentene skal, så realistisk som mulig, få prøve å gjennomføre hvordan en hverdag kan være når de kommer ut i jobb. I jobb må de selv ta ansvar for å planlegge, samarbeide med kollegaer og arbeide etter den årsplan som er blitt godkjent for hele barnehagen blant annet.

Studentene har i denne praksisperioden ulike oppgaver og vi vil trekke fram hvordan praksisforberedelse var, samt personal- og foreldreledelse og møtevirksomhet.

4.2 Praksisforberedelsene

I plan for praksis står det:

Praksisforberedelse.

Praksis forberedes teoretisk og praktisk og her har pedagogisk teori og praksis(PTP) et overordnet ansvar. I ukene før praksis vil tema i PTP være ledelse, kommunikasjon, samarbeid og etikk. Utdanningen må gjennom praksisforberedelse gi studenten de nødvendige "verktøy" hun/han trenger

for å utføre sine leder og samarbeidsoppgaver. (oppgaver 3FUA/B 21.05.1999).

Praksisforberedelse handler blant annet om å gi studentene didaktiske kunnskap for å kunne planlegge, gjennomføre og evaluere sine praktiske handlinger. Studentene i siste års praksis får en mulighet til å prøve ut hvordan de klarer å reflektere over sin framtidige yrkespraksis. Studentene overtar for førskolelærer/pedagogisk leder. Dette innebærer at de så godt som mulig skal utøve de arbeidsoppgaver som førskolelærer/pedagogisk leder har i barnehagen. Overtakelsesdelen av praksis i siste studieår gjennomføres på to uker og blir en praksis hvor studentene skal vise at de har en helhetlig sammenheng mellom planlegging, gjennomføring og evaluering med spesielt fokus på positiv ledelse av personalet.

4.2.1 Mål for praksis

Praksis har fått tittelen "Praksis med vekt på ledelse og samarbeid". Mål for praksis sier at studenten skal:

- Få erfaring med, innsikt og trening i å lede en barnehageavdeling
- Få erfaring med, innsikt og trening i personalledelse
- Få erfaring med, innsikt og trening i foreldresamarbeid.

Videre står det i praksisoppgavene at

"Målene for praksis 3. studieår sees i sammenheng med generelle mål for praksis og generelle mål for studiet slik de står uttrykt i "Rammeplan for førskolelærerutdanningen". Studentene skal utvikle faglig dyktighet, praktisk kyndighet og personlig egnethet og trivsel i arbeid med barn, evne til refleksjon i arbeid, og evne til å integrere teori og praksis."(oppgaver 3FUA/B 21.05.1999)

4.2.2 Teoretisk og praktisk forberedelse

Fagplanen i pedagogikk har fokus på ledelse, barnehagen som organisasjon, foreldre- og personalsamarbeid. *Teoretisk: ledelsesteori, kommunikasjonsteori, motivasjonsteori, veiledningsteori, voksenpsykologiske perspektiver, etikk. Praktisk: ledertrening, møteledelse, veiledningsmetodikk/øvelser, foreldresamtale, personalsamtale (oppgaver 3FUA/B 21.05.1999).*

De valgene vi har tatt for det teoretiske og praktiske innholdet i praksisforberedelsen er gjort med tanke på å gi studentene et godt grunnlag for praksisoppgavene. De skal både ha fått teoretisk kunnskap og fått erfare og diskutere/reflektere gjennom praktiske øvelser og oppgaver.

Vi har valgt å sette ledelse i fokus spesielt med tanke på samhandling mellom de voksne. Vi har ønsket å bevisstgjøre studentene på hvordan kommunikasjon og motivasjon virker relasjonsbyggende i et samarbeid og hvordan kollegabasert veiledning kan være en metode å arbeide etter. Vi ser på praksisforberedelsene som viktige for å hjelpe studentene til å løse sine oppgaver i overtakelsespraksisen de skal ut i. For å forberede studentene på å lede møter, lagde vi rollespill hvor studentene fikk utdelt ulike roller for hvordan de skulle opptre i et møte som ledere og hvordan personalet kan være. Denne forberedelsen, at de måtte takle ulike personers væremåte i møtet, og deretter fikk muligheten til å reflektere sammen med sine medstudenter, tror vi var viktig. Slike rollespill fikk studentene også prøve seg på i forhold til personalmøter og foreldremøter. Både rollespill og casebruk har vært gode måter å jobbe på for å få studentene til å reflektere over situasjoner de kan komme til å møte i praksis.

4.2.3 Praksisoppgaver

Gjennom arbeidet i praksis skal studenten få innsikt og erfaring i hva som ligger i å lede en barnehageavdeling. Dette stiller krav til at studentene forbereder seg på de ansvarsoppgaver som venter. I praksisbarnehagen må både øvingslærer og det øvrige personale gi studenten mulighet til selvstendig arbeid i forhold til praksisoppgaver. (oppgaver 3FUA/B 21.05.1999)

Praksisoppgavene i siste praksisperiode, ønsket vi ikke å styre for mye fra høgskolen. Vi ville at studentene skulle bruke sine kunnskaper og erfaringer fra tidligere praksis og vise at de kan tenke helhet i sin pedagogiske planlegging. Videre at studentene skal bli mer bevisste sine kunnskaper og kunne vise at de henter fram fagkunnskap og erfaringer fra tidligere studieår og praksisperioder.

4.2.3.1 Foreldresamarbeid

Studenten skal planlegge, gjennomføre og vurdere et foreldremøte eller et foreldretreff (foreldrefrokost, - kaffe og lignende.) i løpet av praksisperioden. Foreldrene skal i tillegg ha skriftlig informasjon om studentens overtaking av avdelingen før lederperioden begynner.

(oppgaver 3FUA/B 21.05.1999). Hvorfor er det viktig å ha fokus på dette? Vi har vektlagt å gi studentene erfaring i foreldresamarbeid som en av oppgavene. I de tidligere praksisene i studiet har ikke dette hatt sterk fokus. Foreldre har ansvaret for sine barn og de gir oss ansvar for deres barn i mange timer om dagen. Det innebærer at vi trenger førstehåndsinformasjon om deres barn og det krever en god kommunikasjon med foreldre. Å være leder innebærer å kunne ta kontakt og å formidle informasjon til foreldre om deres barn og hvordan de har hatt det gjennom barnehagedagen. Foreldrene er viktige samarbeidspartnere for hele personalet i barnehagen.

I utgangspunktet ønsket vi at studentene skulle få muligheten til å planlegge og å ta ansvar for et foreldremøte i sin siste praksisperiode. Vi mente det var viktig for studentene å få denne erfaringen før de skulle ut og utføre dette som førskolelærere i barnehagen. Det at de får oppleve hva som er aktuelt å ta opp på et slikt møte og hva det ville si å stå foran foreldre, gi informasjon, ha en god kommunikasjon og gi foreldrene muligheter til å ta opp saker som de er opptatte av. Kravet er at studentene skal planlegge, gjennomføre (lede) og vurdere noe med foreldrene tilstede som for eksempel arrangere foreldrekaffe eller foreldrefrokost.

4.2.3.2 Personalsamarbeid

Før lederukene starter opp skal studenten på et avdelingsmøte informere det øvrige personalet om organiseringen av de to lederukene. Studenten leder møtet, og øvingslærer skal være tilstede. Studenten deltar ellers på de møtene som er relevant for lederpraksisen. Det skrives referat fra møtene. (oppgaver 3FUA/B 21.05.1999)

Tanken her er at studentene skal informere sine medarbeidere om at de nå skal overta for førskolelærer/pedagogisk leder. Personalet i hele barnehagen må vite at det er de som har ansvar for planlegging og tar avgjørelser når førskolelærer /pedagogisk leder er borte. Dette er også en god anledning for studentene å kunne informere om sine planer for hvordan de tenker å jobbe på avdelingen de to ukene de overtar som førskolelærer /pedagogisk leder. Studentene skal gjennomføre et avdelingsmøte og slik forstå at det er viktig å gi informasjon og å uttrykke seg tydelig overfor sine medarbeidere. Samarbeidspartene må få komme med spørsmål og kunne gi tilbakemelding på de planer studentene har foreslått for overtakelsesperioden.

4.2.3.3 Planlegging av lederukene

Studenten skal i sitt arbeid legge vekt på å skape et positivt klima for voksne og barn, og ha fokus på yrkesetiske utfordringer. Det skal tas utgangspunkt i de planer som allerede er gjeldende på avdelinga når studenten planlegger sitt arbeid som leder. Studenten skal ha fokus på voksen-voksen relasjon, og konsentrere seg mest om personal og foreldresamarbeid, men også delta i det praktiske arbeidet på avdelinga. Didaktisk plan for lederukene skal være ferdig og godkjent av øvingslærer før studenten starter sin ledertrening. (oppgaver 3FUA/B 21.05.1999).

Studentene starter sin planlegging i god tid før praksis og får veiledning av praksisveileder på utkast til plan før de går ut i praksis. Etter å ha observert de første ukene, lager studentene en plan for sine to lederuker som hun/han får veiledning på av sin øvingslærer. Studentene skal observere arbeidsfordeling, arbeidsoppgaver, rutiner og hva som er tema for avdelingen de ukene som studentene overtar. Som vi tidligere har sagt har vi satt fokus på lederrollen, voksen – voksen relasjon fordi vi ser at dette er viktig for studentene som snart skal ut i jobb. Det å kunne se sine medarbeidere er her et av fokusene. Studentene skal også planlegge innholdet i dagene med barna, men fokuset for overtakelse skal være på det å være leder.

4. 3 Praksisforberedelse med studentene

Som praksisveiledere har vi hatt nytte av egne erfaringer fra arbeid i barnehage. Vi vet hva det innebærer å være leder for en avdeling. Ansvar for personalet og barn er utfordringer som krever at vi må stole på oss selv og kunne ta avgjørelser. Eksemplene vi trekker fram i undervisningen og i praksisforberedelsene er ekte og det merker studentene når diskusjoner i klassene starter. Våre eksempler gir studentene mulighetene til å reflektere og diskutere. Tema som ”Barnehagen som organisasjon, Ledelse i barnehagen, Personalsamarbeid og Foreldresamarbeid” har stor plass i pedagogikkfaget siste studieår. Studentene får innsikt i temaer som ledelsesteorier, lederstil, ledelsesstrategier, motivasjon, konflikthåndtering og endrings- og utviklingsarbeid. ”Et mulig skille går mellom teori for praksis i motsetning til teori i praksis. Kritisk teori med målrettet aksjonsforskning tilbyr en referanseramme for å teoretisere i praksis gjennom forbedring og transformasjon av praksis”(Juell 2003:69). Det å måtte reflektere selv og drøfte sammen med medstudenter i forhold til ulike situasjoner de kan møte, har vært en del av praksisforberedelsene.

4.3.1 Plassering av studenter i praksis, våren 2000

Vi hadde dette året to paralleller med ca. 30 studenter pr. klasse. For å kunne gjennomføre overtakelsespraksis for alle studentene, måtte det være flere studenter pr. barnehage og pr. avdeling. Vi mente at det å være flere studenter i hver barnehage ville være en fordel for studentene som da kunne være til støtte for hverandre når de overtok ledelse på avdelingen. For barnehagen ville det å ha flere studenter være en ressurs.

4.3.2 Gjennomgang av praksisoppgaver - 2000

Oppgavene ble gjennomgått med hver studentgruppe. Det ble lagt vekt på at de skulle jobbe med pedagogiske planer for sine lederuker før de gikk ut. Studentene har fått årsplaner og periodeplaner fra praksisbarnehagen sin og bruker blant annet disse dokumentene som grunnlag for sine forberedelser. Studentene skulle sette opp en grovskisse og tenke gjennom hva de skulle ha fokus på i praksis for å skape et positivt klima.

4.3.3 Gruppeøvelse om ledelse – kollegabasert veiledning på høgskolen - 2000

Vi gjennomgikk det som kalles gruppe- eller kollegabasert veiledning med studentene. Kollegabasert veiledning går ut på at hver student presenterer en situasjon som de har vært opptatt av i løpet av praksis fram til nå. Når alle har fått fortelle sin situasjon, blir det gjort valg for hvilken situasjon som det skal sees mer på. Studenten som får valgt sin situasjon får mer tid til å utdype innholdet gjennom spørsmål fra medstudentene. Utgangspunktet var å gi studentene et verktøy som skulle være til hjelp i samarbeidet studentene seg i mellom i overtakelsespraksisen (vedlegg).

4.3.4 Øvingslærermøte

I forkant av den første perioden med overtakelsespraksis, ble øvingslærerne invitert til et møte for å få presentert hvordan praksisen var tenkt gjennomført. Styrerne ble også invitert til møtet fordi de ville få et ekstra ansvar for studentene når øvingslærer var "tatt ut av" avdelingen. Ansvar for at barn og foreldre blir godt ivaretatt ligger til enhver tid hos styrer. Det var viktig med en klar felles forståelse.

4.4 Praksisoppfølging i praksis

I hvert studieår blir studentene fulgt opp av praksisveileder og/eller en av faglærerne i løpet av praksis. De to første årene følges den enkelte student opp i barnehagen mens det i tredje studieår legges opp til regionale samlinger hvor en gruppe studenter møtes sammen med praksisveileder.

4.4.1 Øvingslærerne først i samtale

I den første regionale samlingen hadde vi med øvingslærerne. Overtakelsespraksis var noe nytt, og det var viktig å få tilbakemelding fra dem. Vi hadde først møte med øvingslærerne, så et kort felles møte mellom praksisveileder, øvingslærer og studenter.

4.4.2 Samtale med studentene

Etter fellesmøtet mellom alle tre partene hadde praksisveileder møte med studentene. Her var det viktig at studentene kunne få muligheten til å snakke åpent om ulike sider ved praksisen og samtidig føle seg trygge. I disse regionale møtene opplevde vi at studentene trakk fram tilsvarende caser og situasjoner som de vi hadde presentert og drøftet med dem i praksisforberedelsene.

4.4.2.1 Kollegabasert veiledning – studentveiledning

Vi gjennomførte kollegabasert veiledning med studentene på de regionale samlingene som en del av veiledningen. Kollegabasert veiledning kan gi innspill til de andre studentenes egne erfaringer fra praksis, og studentene opplever mange likhetstrekk i erfaringer de har gjort og som kan hjelpe dem til å gå på med ny styrke i den siste del av praksis.

4.5 Etterarbeid av praksis

Etter hver praksisperiode i førskolelærerutdanningen, legges det opp til et etterarbeid av praksis. Praksisveileder har et overordnet ansvar for å planlegge og organisere etterarbeidet sammen med de øvrige faglærerne som er inne det enkelte studieår.

4.5.1 Praksisoppsummering

Det settes av tid umiddelbart etter praksis til oppsummering, refleksjon og erfaringsutvekslinger. Målet er å formidle faglige erfaringer til medstudenter

gjennom debatt og meningsutveksling. Tema for etterarbeid er ledelse og samarbeid. Praksisveileder har ansvar for organiseringen av dette arbeidet (oppgaver 3FUA/B 21.05.1999).

I etterarbeidet av praksis vektlegges studentenes erfaringer i det å være ledere. De presenterer for hverandre hva de har jobbet med og hvilke erfaringer de har gjort. Medstudenter gir tilbakemeldinger og innspill til hva de kan gjøre i lignende situasjoner i framtiden når de er ferdigutdannede førskolelærere.

Etter endt praksis skal studentene skrive en rapport om hva de har jobbet med som leder i forhold til personalet sitt. I denne rapporten stilles det krav om at studentene trekker inn relevant teori, drøfter og vurderer erfaringer de har gjort, reflektere over egen ledelse og hva de bør jobbe videre med for å bli gode ledere for barn og personalet i barnehagen. Når høgskolen har mottatt sluttvurdering fra øvingslærer og rapporten er vurdert, blir studentene innkalt til individuell samtale om praksis med praksisveileder.

5.0 UNDERSØKELSE

Da dette var en helt annen praksisform enn det høgskolen hadde gjennomført tidligere, valgte studieleder å utarbeide et spørreskjema for å innhente informasjon fra studentene om hvilke erfaringer de satt igjen med etter å ha gjennomført overtakelsespraksis. Vi ville finne ut om den opplevdes som relevant, om det var en praksisform vi burde fortsette med, og om oppgavene var reelle i forhold til framtidig yrkesutøvelse.

Spørreskjemaet hadde både faste svaralternativer for at vi skulle kunne sammenligne data innsamlet over tid og et kommentarfelt. Et spørreskjema som har lukkede spørsmål gir ikke samme mulighet til å være nyansert i svarene som et åpent spørreskjema. Derfor valgte vi å gi studentene muligheter til å komme med egne kommentarer der de kunne utdype og presisere det de ønsket.

Ved utarbeiding av et spørreskjema som skal brukes med tanke på innsamling av data, er det ofte nødvendig å få testet det ut på noen før selve undersøkelsen gjennomføres. Ikke minst er dette viktig med tanke på om spørsmålene som stilles er av en slik karakter at de kan tolkes på forskjellige måter og / eller om svarene som blir gitt gir ønsket informasjon. Dette spørreskjemaet ble ikke prøvd ut på noen før studentene fikk det. Tanken om å skrive noe om denne praksisen er også noe som har kommet i ettertid. *”Spørreskjema vil være en type forventning som jeg har tenkt ut på forhånd og som vil gi meg en type informasjon. Spørreskjema kan ikke kartlegge det uforutsette og det skjulte”* (Mellin–Olsen 1996:25).

I et forskningsprosjekt kan en forsker gjerne kombinere kvalitative og kvantitative metoder for å få fram ny kunnskap /erkjennelse. Vi har sett at i vår evaluering var det naturlig for oss å benytte både kvantitativ og kvalitativ metode, fordi det allerede var gjennomført en spørreundersøkelse med de første studentene og vi hadde etterord fra praksisrapporten fra det første kullet. *”Et av de viktigste målene med den kvalitative forskningen innenfor alle områder av pedagogikken, er å gi fylldige beskrivelser av kontekster, aktiviteter, og deltakernes oppfatninger”* (Gudmundsdottir, S:npt.nr.5/1992).

Hensikten med å spørre studentene om deres opplevelser og refleksjoner er nettopp å kunne gi en god og fylldig beskrivelse av vår undersøkelse. Vi har derfor benyttet mye av de skriftlige tilbakemeldingene som studentene har levert.

Det var ikke utarbeidet en problemstilling med tanke på hva en ønsket å spørre studentene om. Spørreskjemaet ble utformet med tanke på å gi oss (utdanningen) tilbakemeldinger på praksisen for å kunne justere det som ikke har fungert for eksempel i forhold til forberedelsene til praksis. Det samme skjemaet ble brukt overfor studenter i 2001 og i 2008. I 2008 ble riktignok noen av spørsmålene utelatt da de ikke var aktuelle ut fra hvordan studentene nå ble plassert i praksis (i 2000 to og to studenter på samme avdeling, i 2001 delvis på samme avdeling og noen alene, i 2008 alle studentene plassert på hver sin avdeling).

Hensikten med spørreundersøkelsen er å få tilbakemelding på om overtakelsespraksis er en praksisform høgskolen bør beholde i siste studieår ut fra de erfaringer studentene har gjort seg. Tilbakemeldinger er viktige og nødvendige for å videreutvikle praksis i utdanningen. Vi er opptatte av at studentene i denne siste veiledede praksisperioden styrker muligheten til å se og forstå bedre helheten i teoristudiet og i den praktiske yrkesutøvelsen og slik få styrket sin profesjonsforståelse.

Spørreskjemaet ble utarbeidet i etterkant av gjennomført praksis våren 2000. Noen av spørsmålene var formulert med tanke på at noen studenter hadde avdelingsleder/pedagogisk leder som øvingslærer, noen studenter hadde en øvingslærer som både var på avdeling og hadde styrerfunksjonen. Studentene ble i denne praksisen plassert sammen to og to på hver avdeling blant annet for å kunne være støtte for hverandre. Samme spørreskjema ble gitt til deltidsstudentene som gjennomførte overtakelsespraksisen i studieåret 2000 /2001. Flere av studentene i denne gruppen ble også plassert to og to på avdeling. Da høgskolen tar noe hensyn til hvor deltidsstudenten bor geografisk, fikk vi også dette året prøve ut overtakelse der studenter var alene på avdeling og i barnehagen.

Etter at vi har gjennomført overtakelsespraksis i 9 år ønsket vi å ta fram igjen svarene som studentene hadde gitt oss i 2000 og i 2001 og sammenligne disse med svarene fra studentene i 2008. Vi ville ha mest fokus på de spørsmålene som gir oss svar i forhold til hvilke mål høgskolen hadde satt for studentenes praksis og hvilken relevans praksisen har for studentenes profesjonsforståelse og yrkesidentitet.

I presentasjonen av undersøkelsen er følgende spørsmål trukket fram; praksisforberedelsene på høgskolen, personal og foreldresamarbeid, møteledelse, regionale samlinger med

veiledning av praksisveileder, faglig utbytte av praksisen og praksisens relevans i forhold til å starte i jobb.

5.1 Etterord – egenrefleksjon

Etter endt overtakelsespraksis skal studentene skrive en rapport i forhold til sin overtakelse og hva de har vektlagt å arbeide med som leder. Sisteårsstudentene i 2000 skulle som en del av praksisrapporten sin skrive et etterord etter praksis hvor de skulle gi uttrykk for sine opplevelser.

Vi velger å trekke inn noen av studentenes etterord for å få fram studentenes egne beskrivelser etter gjennomført overtakelsespraksis. For sisteårsstudentene i 2001 og 2008, lå ikke etterord etter praksis lenger inne som en del av det skriftlige arbeidet studentene skulle gjøre etter endt overtakelsespraksis. I forbindelse med etterarbeidet av praksis på høgskolen, ble studentene i 2008 bedt om å skrive etterord av sine opplevelser i denne praksisen.

5.2 Gjennomføring av spørreundersøkelsen

Av 68 studenter i heltid førskolelærerutdanning 3. studieår i 1999/2000 var det 49 studenter som svarte på spørreskjemaet. Det utgjør en svarprosent på ca 72 %. Studieåret 2000/2001 var det 25 studenter av 25 som svarte – en svarprosent på 100 %.

Vi valgte å spørre studentene som gjennomførte sisteårspraksis i studieåret 2007 /2008 om å svare på omtrent det samme spørreskjemaet (noen spørsmål var ikke lenger aktuelle) som studentene fikk i 2000 og i 2001. Her svarte 13 av 15 mulige studenter på spørreskjemaet. En svarprosent på 86,6 %. Felles for alle tre årskullene var spørsmålene i forhold til kjønn på student, hvilken type stilling øvingslærer har (pedagogisk leder eller styrer og pedagogisk leder), hvor mange timer på avdeling pr uke i stilling kombinert som styrer og pedagogisk leder. Videre blir studentene spurt om de har kommet i praksis der de har ønsket seg, hvordan praksisforberedelsen har vært, om veiledning generelt og spesielt i lederukene, om forventninger til praksis, utbytte av praksis, forberedelse til jobbstart og oppfølging i praksis.

Innsamlet data er presentert i et søylediagram som viser fordelingen av studentenes svar for de 3 årene hvor spørreundersøkelsen er foretatt. Vi velger å kommentere hvert søylediagram.

Dataen gir oss kanskje ikke et helt korrekt bilde, men gir oss en pekepinne på hvordan studentene har opplevd denne praksisen og hva de mener om den.

Sp – 2000 referer til selve spørreskjemaet og årstall. F5 – 2000 referer til etterord og student det aktuelle året.

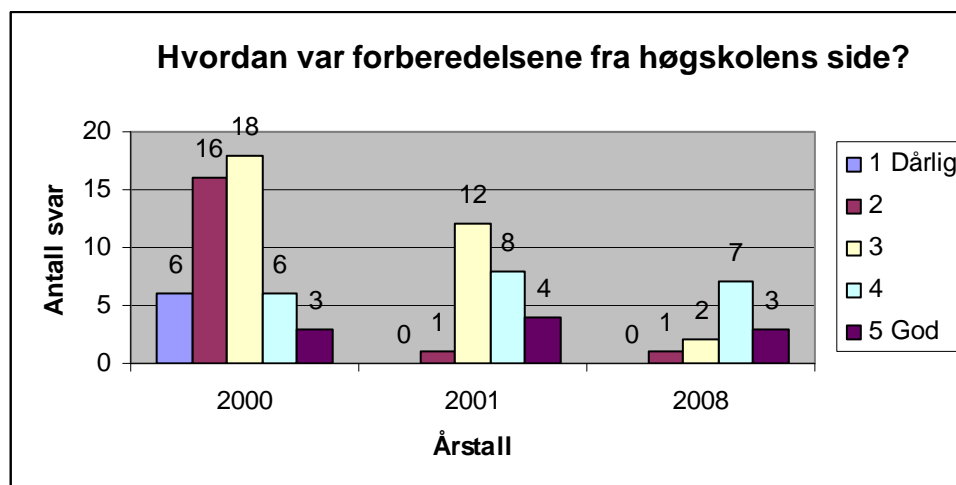
6.0 HVA FORTELLER UNDERSØKELSEN

Studieåret 1999/2000 er det første året med gjennomføring av overtakelsespraksis og blir derfor en innkjøring i hvordan vi forbereder studentene til denne nye lederpraksisen. Til tidligere praksisperioder ble studentene forberedt på konkrete oppgaver de skal gjøre som for eksempel: et måltid, en påkledningssituasjon, en samlingsstund eller en lederdag.

I overtakelsespraksisen er oppgavene åpne. Rammen er at studentene skal overta ledelse på avdeling /base i to uker og de skal samarbeide med personale og med foreldrene. Sammen med øvingslærer skal studentene planlegge, gjennomføre og vurdere ulike oppgaver som leder på avdeling /basen. Høgskolen hadde ikke i denne perioden sagt noe om hvor mange ulike aktiviteter eller observasjoner med mer studenten skulle gjennomføre.

Hvis studenter skulle overta for pedagogisk leder i to uker ønsket vi at de selv skulle finne ut hva de måtte planlegge og hvor mye de måtte planlegge. Vår intensjon var å gi studentene oppgaver på skolen som skulle forberede dem til overtakelsespraksis.

6.1. Hvordan var forberedelsene fra høgskolens side?

Når vi leser vi søylediagrammet ser vi at studentene har gitt tilbakemelding på at vi ikke har vært gode nok i første forberedelse før praksis. Hovedtyngden av svarene ligger på 2 og 3. Studentene i 2001 er noe mer fornøyde, her ligger svarene på 3 og 4. Årskullet som gikk ut i 2008 er enda mer fornøyd. Her er det skår på 4 og 5.

Studenter i 2000 sier:

SP – 2000 ”Praksisoppgaven kunne vært klarere, oppgavene var for vide, kunne tolkes forskjellig.”

SP – 2000 ”Synes vi fikk liten beskjed om hva som egentlig skulle gjøres, det ble stress med å finne ut hva vi skulle gjøre, hvor mye som var forventet av oss.”

SP – 2000 ”Gjennomgå oppgavene fra høgskolen – informere øvingslærerne skikkelig. Sette opp strukturerte rammer for praksis.”

Vi har ikke vært tydelige nok på hva vi ville studentene skulle gjøre når vi ser på noen av de tilbakemeldingene studentene gir oss. Noe av kritikken går på at oppgavene kunne tolkes forskjellig. Tanken vår var å gi studentene rom for å gjennomføre oppgavene ut fra barnehagens egenart og de planene som lå til grunn for virksomheten.

Kommentaren om å sette opp strukturerte rammer for praksis kan sees i sammenheng med hvor styrt praksisoppgaver hadde vært tidligere år. Dette kan ha gitt studentene en trygghet, da det ikke var blitt gitt rom for å tolke oppgavene på flere måter. Samtidig var dette en ny organisering for øvingslærerne – disse var kanskje heller ikke fortrolige med hva som ble forventet av dem. Dette til tross for at vi hadde hatt et praksisforberedende møte i forkant av praksisperioden. Øvingslærerne kan også ha vært usikre på hva de kunne la studentene gjøre. Kommentarer fra studenter viser også at vi burde kanskje ha begynt forberedelsene tidligere og latt dem gå over noe lengre tid. Det ville gitt studentene tid til å bli mer trygge på hva som ble forventet av dem i praksis og mulighet til stille spørsmål til praksisveilederne når noe var uklart for dem.

SP – 2000 ”Det ble litt dårlig tid til forberedelse på skolen. 2 dager var litt lite, men de to dagene vi hadde var bra.”

Også i undersøkelsen fra 2001 ser vi at studentene ikke er fornøyde med forberedelsene fra høgskolens side. Praksisforberedelsene for denne klassen var også oppstykket. Det har sammenheng med hvordan samlingene for deltidsstudentene er organisert siste studieår (2 dager med pedagogikk, 3 dager med fordypning)

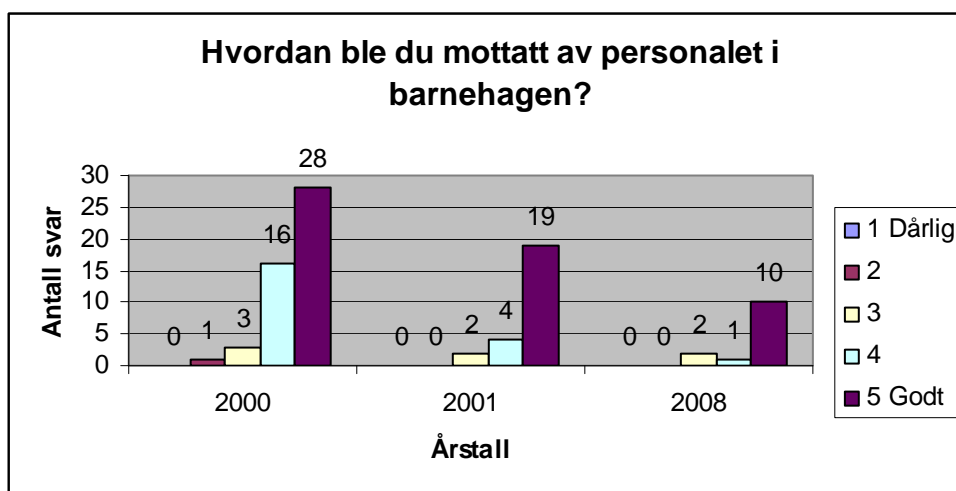
SP – 2001 ”Synes vi kunne ha samkjørt ukene med forberedelser(en hel uke) isteden for å ha mandag - tirsdag, mandag – tirsdag. Ellers ble oppgavene godt forklart – noe ulikt ved forklaring av observasjon.”

Når vi ser på tilbakemeldingene studentene gir i 2008, er det tydelig at høgskolen ved praksisveilederne har klart å forbedre forberedelsen til praksis. Her er et klart flertall av studentene fornøyde med forberedelsene.

SP – 2008 ”Det var greit slik det ble gjort. Mulig noen kunne tenkt seg og hatt mer individuell veiledning angående den didaktiske planleggingen. Dette kan jo være avhengig av hvor mye man har jobbet med dette tidligere, selv om det skulle være selvsagt når man er 4. års studenter. Den didaktiske planleggingen av lederukene krevde andre ting enn didaktiske planlegging av aktiviteter.”

Det at høgskolen har gjennomført overtakelsespraksis i så mange år, har gitt praksisveilederne som har hatt ansvar for praksisen, kunnskaper og erfaringer. Dette har bidratt til at forberedelsene er forbedret. Etter endt praksis evaluerer studentene sammen med praksisveileder forberedelser, gjennomføring og etterarbeid av praksis. For praksisveileder er det viktig å lytte til de erfaringer og synspunkt studentene har gjort med for eksempel forberedelsene – hva kunne praksisveileder hatt større fokus på, kunne andre emner blitt behandlet mer og bedre i teoristudiet.

6.2. Hvordan ble du mottatt av personalet i barnehagen?

I hvert studieår ligger det en barnehagepraksis (både i heltid og deltidsutdanningene). Å møte et personale i barnehagen er ikke noe nytt for studentene. Vi valgte likevel å stille spørsmål om det å bli møtt av personalet da denne praksisen inneholdt helt andre oppgaver enn det studentene hadde møtt i tidligere praksisperioder. Hvordan studentene ble møtt, kunne kanskje også si oss noe om hvordan barnehagene ved styrer eller pedagogisk leder forberedte

sine medarbeidere på at det kommer studenter i barnehagen som skulle prøve seg som ledere for barn og voksne.

Diagrammet viser at møtet mellom studenter og personale i all hovedsak har vært positivt alle de tre årene undersøkelsen er gjort.

Vi ser likevel at et par studenter i 2000-kullet ikke har blitt mottatt like godt. Dette kan ha sammenheng med at dette var en ny måte å organisere lederpraksis på og det er kanskje nødvendig med mer informasjon ut til barnehagene som skulle ha denne praksisen.

SP – 2000 ”Alle i personalet visste om at vi skulle komme.”

Kommentaren fra denne studenten kan tyde på at barnehagen har gjort en god jobb for å informere personalet om at det kommer studenter. Studentene har gjort sin del av forberedelsene ved å ha sendt sitt presentasjonsbrev til praksisbarnehagen.

SP – 2000 ”Personalet virket svært lite interessert i hva vi studenter skulle gjøre i barnehagen og engasjementet rundt våre opplegg var dårlig.”

Dessverre er det ikke alle studenter som opplever å bli like godt mottatt av de ansatte i den barnehagen de skal ha praksis i. Høgskolen har et ansvar for å ta opp hvor viktig det er for en student å føle seg velkommen i praksisbarnehagen.

Det er selvsagt spennende å se om vi har klart å ta tak i tilbakemeldingene fra studentene i 2000 slik at studentene som kommer etter, er bedre forberedt til møtet med barnehagen og personalet. Det var positivt å kunne bruke erfaringene fra det første året til å justere arbeidsmåtene. Barnehager og personalet i barnehagen er ulike. Det å ha studenter i praksis kan også oppleves ulikt fra personalgruppe til personalgruppe.

SP – 2001 ”Personalet behandlet meg som en av de, og de var positive til mine forslag. God tilbakemelding ”

SP – 2001 ”En meget positiv og interessert personalgruppe som jeg følte meg trygg Sammen med. Følte at jeg kunne være meg selv.”

Det er ikke alltid slik at alle studentene ”treffer” sine øvingslærere eller assistentene og omvendt, men stort sett går det bra med studenter i praksis. Studentene i årskull 2008 sier det slik:

SP – 2008 ”Både foreldre og ansatte møtte meg, hilste på meg og viste engasjement for et nytt menneske i barnehagen. Ble tatt i mot med åpne armer.”

SP – 2008 ”Fantastisk barnehage å være student i både øvingslærer, personal og foreldre var vel informerte om at jeg skulle være der og jeg har vel aldri blitt så godt tatt i mot som student før.”

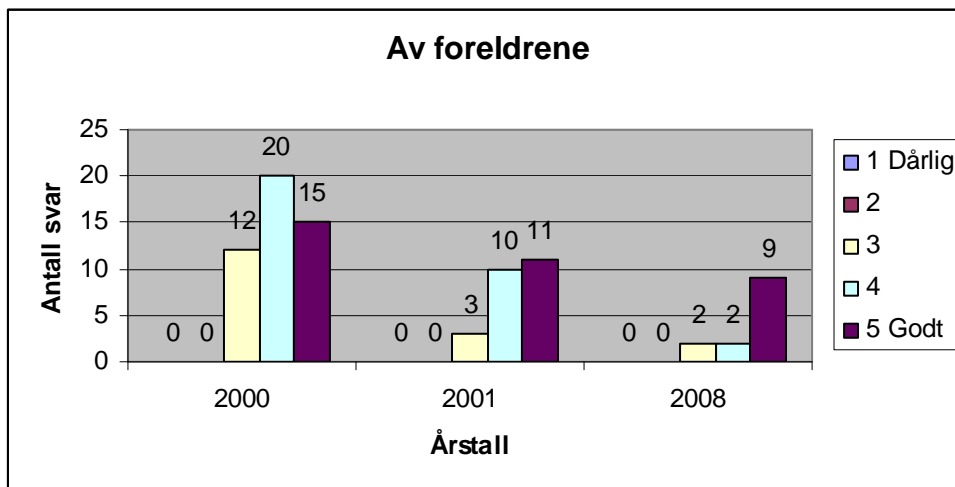
Det kan se ut til at dette har blitt bedre og bedre og at praksisbarnehagene er blitt dyktige på å ta i mot studenter i praksis.

Det at studentene opplever at de blir godt mottatt, kan ha sammenheng med at førskolelærere som skal ha student i praksis er flinke til å informere kollegaer og foreldre om at det kommer studenter i barnehagen. At barnehagen har et reelt ønske om å ta i mot studenter kan selvfølgelig også bidra til at studentene opplever å bli godt mottatt.

Både studenter og praksisbarnehager er ulike og det er naturlig at studenter vil sitte igjen med ulike opplevelser etter praksis. Ofte kan det ta litt tid før student og personalet blir kjent og det oppnås kontakt. Det er viktig at studentene får gode og positive opplevelser i det å bli møtt. Det hender at det kan være tungt for studenter i en praksisperiode fordi de ikke oppnår god kontakt med sin øvingslærer og personalet. En av årsakene kan være at noen av studentene er stille og ikke har lett for å ta kontakt med andre mennesker. Dette vil være en utfordring for disse studentene å jobbe med. En leder må ha god dialog med personalet og foreldre, ikke bare med barn. Vi ser nyanser av dette for alle kullene. De fleste studentene opplever imidlertid å bli godt mottatt og at personalet er forberedt på at de kommer.

Flere av barnehagene som har hatt studenter i denne første overtakelsespraksisen er vant med å ha studenter fra høgskolen i praksis.

6.3 Møte med foreldre i praksisbarnehagen

Slik vi tolker tallene i søylediagrammet, er studenter i 2008-kullet mer fornøyd med foreldrekontakten enn de første kullene. Noen av studentene har sannsynligvis ikke hatt spesiell kontakt med foreldrene i og med at det laveste skår er 3 – eller midt på. Som tidligere øvingslærere for førskolelærerutdanningen, vet vi at studenter kan oppleve at en del av foreldrene er reserverte og velger å forholde seg til det faste personalet. Dett er noe som kan skape usikkerhet hos studenter. Det kan ha stor betydning hvordan studentene opptrer. Er de synlige for foreldrene og gir dem en sjanse å bli kjent med dem? Møter studentene barn og foreldre i garderoben, hilser på dem og snakker med dem, eller velger de å overlate dette til det faste personalet?

Noen tilbakemeldinger fra studentene i 2000, om møtet med foreldrene.

SP – 2000 "Foreldrene var ulike og hadde derfor ulik måte å møte oss på, men greit nok det."
"Foreldrene var også informert om at avd. skulle få to studenter."
"Fint å ha foreldreaktivitet – bli bedre kjent."
"Med positive personale/foreldre. "bli mer kjent med foreldrene i foreldremøtet. Godt å ha med denne erfaringen ut i arbeid"

Det blir mange av de samme kommentarene for de to andre årskullene. Det er ikke alltid like lett å møte foreldre ute i barnehagen slik en student sier det:

SP-2001 "Kontakten med foreldrene var litt "ustø" den første uka, men de siste ukene var bra. Opplevde at dette var en utfordring for meg, og så det som positivt å ta mest mulig kontakt med foreldre"

”Ble mottatt rimelig bra både av personalet og foreldre. Det var mer naturlig å ta kontakt med foreldre i denne perioden enn før. ”

Studentene i 2008-kullet sine kommentarer i forhold til møte og aktivitet med foreldre forteller oss kanskje at foreldrene er mer vant med studenter i praksis eller engasjerer seg på en annen måte enn foreldre tidligere,

SP-2008 ”Ble møtt veldig godt, en del av foreldrene lurte på hva jeg var ”ute etter” og vi fikk en god dialog på hvordan praksisen min gikk. De kom smått med spørsmål til meg (kanskje de foreldrene som hadde pedagogisk utdanning selv).”

SP-2008 ”Kjempefint møte med foreldre og barn. Jeg var heldig, eller så er kvaliteten på barnehagene steget meget de siste årene.”

Studentene synliggjør også hvorfor de ikke alltid får så god kontakt med foreldre og samtidig viser de god innsikt og har gode refleksjoner

SP – 2000 ”i og med at ped. lederne går fra 8.15. – 15.00. treffer en ikke foreldrene så mye, og ikke gikk jeg andre vakter heller. Men når jeg traff foreldrene virket det som de hadde det travelt. Få levert/hentet ungen for så å haste videre”

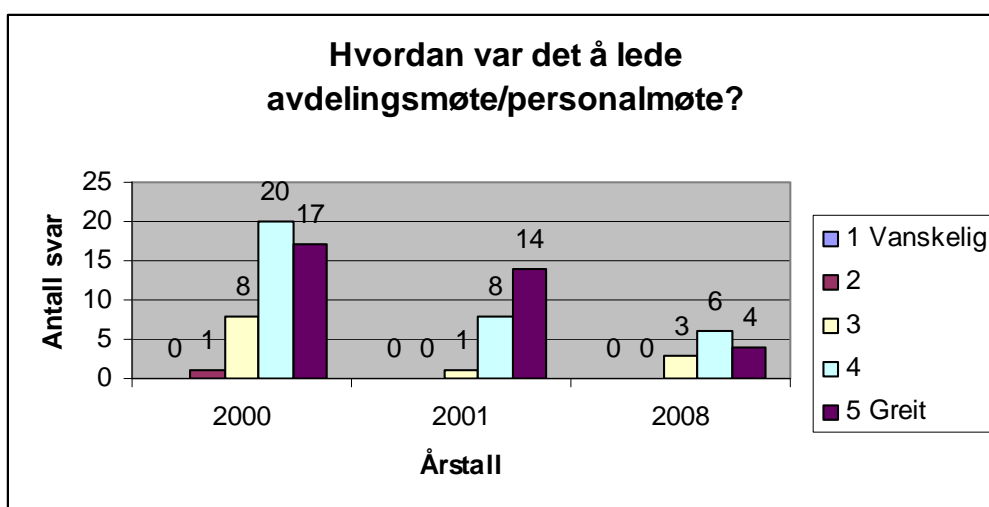
SP- 2001 ” noen av foreldrene virket veldig skeptiske i forhold til oss studenter, i begynnelsen, men ble bedre etter hvert som vi ble kjent ”

Foreldrene er en viktig del av barnehagen. Nært samarbeid med foreldrene er en forutsetning. Foreldre har rett til å medvirke i barnehagens hverdag og til å kunne påvirke innholdet. Det er snart 100 % barnehagedekning og foreldre er blitt mer opptatte av kvaliteten på det tilbudet barna deres får i barnehagen. De stiller tydeligere krav til innhold og organisering av barnehagene enn tidligere.

I tidligere praksisperioder har ikke studentene hatt noen konkret oppgave knyttet til foreldrene og samarbeid med disse. I denne siste praksisperioden valgte høgskolen å gi studentene i oppgave å lede en foreldreaktivitet; som foreldrekaffe eller foreldremøte. Med tanke på at studentene om mindre enn et halvt år skulle ut i jobb, er det viktig at de får lede noe i forhold til foreldrene og samtidig få erfare og stå foran en gruppe forventningsfulle og muligens kritiske foreldre.

Å gi studentene en konkret oppgave de skal gjøre i forhold til foreldregruppen, har ut fra kommentarene vært riktig. Vi opplever at studenter ofte vegrer seg for å ha så mye med foreldrene å gjøre i de første praksisperiodene. Dette er selvsagt forskjellig fra student til student. Fordi alle barn får barnehageplass og det kan virke som at foreldre stiller større krav til barnehagene i dag enn tidligere. Desto viktigere er det at studentene får i oppgave å være synlig overfor foreldregruppen. Kanskje ikke bare i siste barnehagepraksis, men i hver praksisperiode.

6.4 Hvordan var det å lede avdelingsmøte/personalmøte?

Hovedtyngden av svarene fra studentene i alle tre kullene ligger på 4 og 5. Vi tolker det slik at de opplever det å være i fokus og snakke til og med personalet som noe de mestrer greit. Dette er selvsagt noe vi fremdeles skal forberede studentene på ved å utfordre dem i undervisningen ved å presentere faglig stoff for hverandre som f.eks. å ha innledninger til debatter med mer.

Studentene har hatt som oppgave å gjennomføre avdelingsmøter for å gi informasjon til personalet på sin avdeling og samarbeide med dem om hva de ønsket å jobbe med i sine overtakelsesuker. De skulle presentere pedagogisk innhold, snakke om arbeidsfordeling og avklare roller. Studentene skulle kjenne på det å lede, og lytte til medarbeiderne på sin avdeling.

I ettertid ser vi at det kunne også ha vært nyttig at studentene hadde måttet informere personalet i hele barnehage på et personalmøte.

En student i 2000-kullet sier at personalet:

SP – 2000 ”Viste interesse for våre oppgaver og det vi ønska å gjennomføre. De var veldig samarbeidsvillige. Samtidig var de deltagende på møtene og ærlige i vurderingen av div. opplegg og av lederukene. De kom med både ros og ris.”

Noen av studentene i 2001-kullet sier:

SP – 2001 ”Føler meg ikke helt trygg på å lede møter. Hadde to personalmøter, er litt ”fumlete” men det er greit å ha fått prøvd det. Personalet var positiv til å ha studenter ”

SP - 2001 ”Måtte gi dem klare og tydelige beskjeder, hvis ikke satt de og pratet med kaffekoppen i hånda. Litt irriterende. ”

SP – 2001 ”På møtene gikk det greit, men når planene skulle iverksettes var det blandet resultat”

Det å lede møter er ikke alltid like lett og det er derfor en oppgave vi forsetter med å gi studentene i lederpraksisen. Vi tror det er godt for studentene å få ha prøvd seg på dette før de selv må utføre det i sin jobb. Derfor er det fint at studentene selv ser viktigheten i de oppgavene vi gir dem eller som en av studentene sier det:

Sp – 2008: ”Jeg la for mye i hva de andre tenkte om meg. Kunne med fordel sett mer med rosa briller og vært mindre kritisk til meg selv.”

Det kan nok være at studentene blir litt for kritisk til seg selv og da er det godt at de kan reflektere over det selv i etterkant.

SP – 2008 ”Gikk egentlig greit, men dette var noe jeg aldri har prøvd. Veldig kjekt at det er obligatorisk, ellers er jeg ikke så sikker på at det hadde blitt gjennomført.”

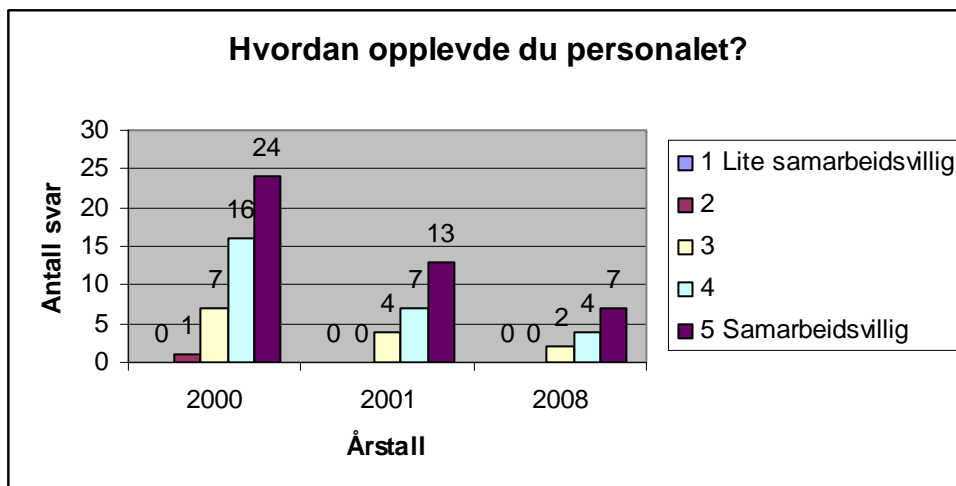
Denne kommentaren sier oss at det å la studentene gjennomføre avdelingsmøte og andre møter, er noe vi må fortsette med. Studentene ser i ettertid at det er nyttig å ha med denne erfaringen.

SP – 2008 ”Jeg hadde høye forventninger til meg selv og forberedte meg veldig godt til avdelingsmøte. Det første møtet var nok preget av litt nervøsitet siden det var første gang jeg skulle jobbe med personalet hvor øvingslærer skulle vurdere

meg. Men da jeg skulle lede to nye avdelingsmøter i mine lederuker gikk dette veldig bra.”

Studentenes tilbakemeldinger bekrefter at oppgaven med å planlegge, gjennomføre og skrive referat fra et møte er viktig. I forberedelsene til den første overtakelsespraksisen, var vi ganske klare på at vi måtte forberede studentene på hva det ville si å samarbeide med personalet og foreldrene, og at flyt av kommunikasjon og informasjon er viktig. Mange barnehager har avsatt fast tid til avdelingsmøter. Møter som pedagogisk leder har ansvar for å planlegge og å lede. Mange bruker disse møtene til blant annet å detaljplanlegge det pedagogiske innholdet og å snakke om enkeltbarn. Studentene skal planlegge sin ledelse og det var viktig for oss at de som en del av sine oppgaver viste evne og vilje til å informere og samarbeide med sine medarbeidere.

6.5 Hvordan opplevde du personalet?

Igjen viser diagrammet oss at hovedtyngden av studentene har hatt gode opplevelser i samarbeidet med personalet i sine barnehager og at flere av studentene har opplevd at de har møtt på et samarbeidsvillig personale. Dette kan ha sammenheng med at flere av barnehagene har hatt studenter over flere år i denne praksisformen og at personalet har fått en forståelse av hvor viktig det er for studentene å få til et samarbeid for å gi barn og personalet gode barnehagedager.

Her spør vi etter hvordan studentene opplevde samarbeidet med personalet i sin overtakelsespraksis. Opplevelse er ikke så lett å måle, men studentene klarer å beskrive sine erfaringer!

Studentene opplevde dette litt forskjellig, noe som deres tilbakemeldinger viser.

Studenter fra 2000-kullet sier:

SP – 2000 ”I og med at personalet hadde en litt negativ holdning, innvirket dette på samarbeidet. Det ble tungt og vanskelig å skape et godt og åpent samarbeid.”

SP – 2000 ”Personalet syntes det var flott at barnehagen tok i mot studenter som kunne komme med nye ideer. Var veldig nervøs i starten, men møtte bare positiv tilbakemelding.”

Studenter i 2001-kullet sier:

SP – 2001 ”Personalet lente seg litt tilbake når vi kom i bhg. Vi tok alle avgjørelser osv.”

SP – 2001 ”Følte at enkelte hele tiden skulle teste oss, om vi hadde oversikten ”

SP – 2001 ”På møtene gikk det greit, men når planene skulle iverksettes var det blandet resultat”

Kommentarene fra 2001-studentene gir egentlig ikke et bilde på at personalet har vært særlig samarbeidsvillige. 2001-studentene var deltidsstudenter og derfor ble flere barnehager utenfor Helgeland også brukt, barnehager som normalt ikke ble brukt som praksisbarnehager for høgskolen. Det er mulig at personalet kan ha misforstått deres rolle i forhold til studentenes oppgaver.

Studenter i 2008-kullet sier:

SP – 2008 ”Viste interesse for våre oppgaver og det vi ønska å gjennomføre. De var veldig samarbeidsvillige. Samtidig var de deltagende på møtene og ærlige i vurderingen av div. opplegg og av lederukene. De kom med både ros og ris.”

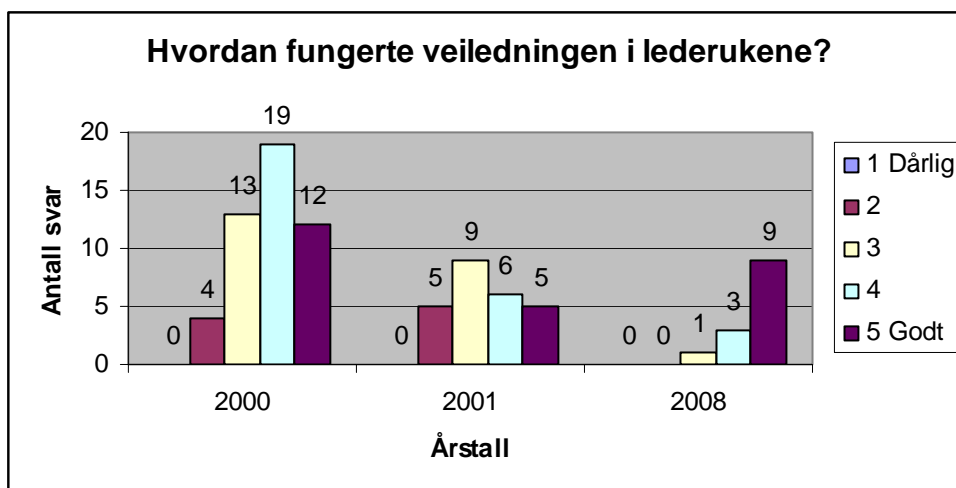
SP – 2008 ”Personalet i praksisbarnehagen var VELDIG imøtekommende. På alle avdelingene. Jeg fikk god kontakt med alle i personalgruppen, ped. ledere, styrer, assistenter, spesialpedagoger og kjøkkenansvarlig. Åpent og positiv kommunikasjon mellom alle”

SP – 2008 ”Fantastisk personal imøtekommende og samarbeidsvillige. Dem har virkelig gjort flott innsats for at jeg skulle trives og få et best mulig utbytte av praksis.”

SP – 2008 ”Samtidig har jeg grundig fått erfare det å være en tydelig leder: å ta avgjørelser og stå ved dem, å kunne ta tak i ting som assistentene plages med osv.”

De fleste av sisteårsstudentene begynner å jobbe bare noen måneder etter at de har gjennomført overtakelsespraksisen. Mange av dem begynner å jobbe som pedagogiske ledere. Det er viktig å gjøre studentene bevisste på hvordan de selv opptrer i møte med sine fremtidige kollegaer. Det er viktig å få studentene til å vise respekt for det arbeidet som gjøres i en barnehage og være ydmyke i forhold til den kulturen og de tradisjonene som ligger der. Som pedagogisk leder i en barnehage har førskolelæreren både ansvar for at samarbeidet fungerer på sin avdeling og for å bidra til at det fungerer på tvers av avdelingene. Studentene fra Hine skal i sitt samarbeid med personalet på sin avdeling jobbe for å skape et positivt klima. Det er ønskelig fra høgskolen sin side å kunne ha flere studenter i samme barnehage, på hver sine avdelinger. Dette for at de også skal få en bedre mulighet i å få trening i å samarbeide på tvers av avdelingene når de har ledertrening.

6.6 Hvordan fungerte veiledningen i lederukene?

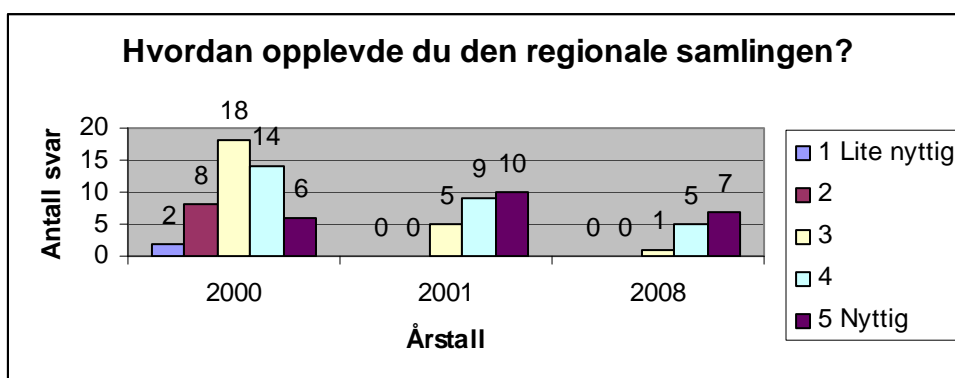

I og med at dette var en ny praksisform, ble dette en annen måte å veilede studentene på i forhold til de oppgavene de skulle gjøre. Flere av øvingslærerne kan ha vært usikre på hva deres veilederrolle skulle være og hvordan gi veiledning i forhold til overtakelsen. Det kan hende at vi ikke hadde klart å være tydelige nok på hva vi ønsket og forventet av dem. Av

søylene for veiledning, tolker vi det slik at flere av studentene i 2008 er fornøyde med veiledningen i lederukene enn studentene i 2000 og i 2001. Dette kan ha sammenheng med at flere av øvingslærerne etter hvert har fått god erfaring med overtakelsespraksisen og vet hvilke problemer studenter kan møte på og hva de trenger veiledning på. I de siste årene har høgskolen også gitt tilbud om videreutdanning i veiledningspedagogikk og noen av øvingslærerne har tatt dette. Overtakelsespraksis er en praksis som mange av barnehagene ønsker å få studenter i og det kan blant annet føre til at øvingslærere anstrenger seg for å gi studentene god veiledning. Samtidig kan de også ha fått mer erfaring med å veilede studentene i overtakelsespraksis. Samtidig har høgskolen fått mer erfaring ved gjennomføring av overtakelsespraksis over flere år og derfor klarer praksisveilederne også å forberede øvingslærerne bedre på de veiledningsoppgavene de skal ha.

I selve overtakelsesdelen er pedagogisk leder lite til stede sammen med studentene. Studentene får førveiledning og etterveiledning på sine planer. For øvingslærere med liten erfaring, kan det sikkert være vanskelig å gi veiledning til studentene uten å ha sett hvordan de har utøvd sin ledelse. Både i 2000 og i 2001 er det flere av studentene som ikke gir veiledningen i overtakelsesukene høye skår (mange gir 2 og 3), mens de fleste studentene i 2008 klart er mer fornøyde med den veiledningen som er gitt. Igjen kan det ha sammenheng med at øvingslærer har fått mer erfaring og er tryggere i veilederrollen sin.

6.7 Hvordan opplevde du den regionale samlingen?

I overtakelsespraksisen i siste studieår, valgte høgskolen ved praksisveilederne å følge opp studentene ved å innkalle til regionale samlinger. Det vil si at studenter som var i samme barnehage og noen steder i samme kommune, møttes en ettermiddag i løpet av overtakelsesperioden. Her hadde vi nok en del innkjøringsproblemer og vi klarte ikke helt å

møte alle studentene i forhold til deres behov. Noen av studentene i 2000 hadde ønsket at disse regionale samlingene hadde kommet før. Studentene de to første årene gir få kommentarer til disse samlingene, så her må søylediagrammene tale for seg. Det ser likevel ut til, i forhold til erfaringene vi gjorde første året, at vi har klart å forbedre innholdet i de regionale samlingene og klarer å møte studentene bedre ut fra deres behov. I de regionale møtene ble kollegabasert veiledning brukt. Studentene hadde i oppgave å forberede seg på å presentere en situasjon eller utfordring som de ønsket veiledning på.

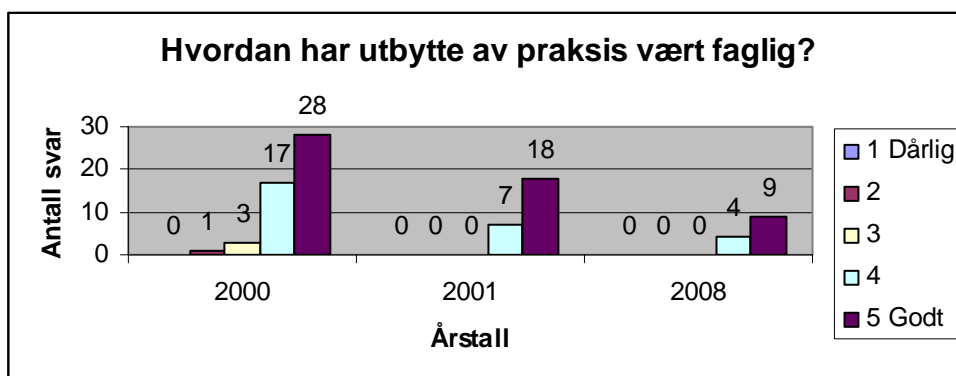
Studenter i 2008-kullet gir følgende tilbakemeldinger:

SP – 2008 ”Flott å kunne samles å utveksle litt erfaringer mens vi er i praksis, og viktig at praksisveileder møter studentene mens de er ute. Det er god støtte og inspirasjon. Viktig med lærere som bryr seg om sine studenter.”

SP – 2008 ”Samlingen skulle vi hatt ofte og mer. Var veldig nyttig, jeg lærte meget. Dette vil jeg bruke når jeg kommer ut i jobb som førskolelærer”

Da praksisveilederne har fått mer erfaring med disse regionale samlingene, har det vært med på å forbedre bruken av kollegabasert veiledning slik at studentene nå kan ha bedre utbytte av denne. Studentene får utveksle sine erfaringer, får råd og veiledning fra medstudenter som er i samme situasjon. De ser verdien av å ha med seg kollegabasert veiledning som en metode de selv kan bruke i egen personalgruppe.

6.8 Hvordan har utbytte av praksis vært faglig?

Etter første gangs gjennomkjøring var det viktig for høgskolen å få en tilbakemelding på hva studentene mente om overtakelsespraksis. Har de hatt faglig utbytte av å prøve seg som pedagogiske ledere i barnehagen?

Hovedtyngden av studentene mener at overtakelsespraksisen er en god praksis og at de har et godt faglig utbytte av å få erfare hvilket ansvar og hvilke arbeidsoppgaver som ligger til jobben som pedagogisk leder.

Studenter fra 2000-kullet sier i etterord og som svar i spørreskjemaet:

F4 – 2000 ”Mye som var uklart før praksis er nå integrert i meg, og det å se at man faktisk klarte å lede en avdeling uten hjelp styrket både selvfølelse og selvtillit.”

SP – 2000 ”Jeg føler at jeg hadde et stort utbytte av praksisen. Jeg var veldig nervøs før vi skulle ut og synes det var litt skremmende. Men etter møtet med personalet og fått praktisert noen av oppgavene som skulle utføres, så ble alt klarere. Jeg vil anbefale denne praksisen.”

Studenter fra 2001-kullet sier:

SP – 2001 ”Opplevde at det å være avdelingsleder ikke bare består av praktiske oppgaver. De ”pedagogiske” oppgavene trenger man lengre og grundigere forarbeid og etterarbeid. Eks. observasjon. Hadde stor utbytte av praksis.”

SP 2001 ”Har aldri lært så mye av en praksis, de andre praksisene blir til sammenligning bare ”fillepraksiser”. Det å få ansvar i en bhg. Burde bety mye mer i de første praksisene. Det er ansvar vi lærer av.”

Studentene her gir den siste praksiserfaringen størst betydning, men slik vi ser det så har også de tidligere praksisene hatt betydning for at overtakelsespraksisen har blitt så bra. Vi har gjennom de tidligere praksisperiodene vektlagt at studentene skulle få progresjon i å være leder. Det har vi gjort ved å gi oppgaver som ledd i en progresjon – fra å lede enkeltstående aktiviteter, til flere sammenhengende og så til lederdager, enkeltstående til flere sammenhengende i de siste praksisperiodene før overtakelsespraksis.

Studenter fra 2008-kullet sier i sine etterord etter praksis:

F7 – 2008 ”Jeg har erfart hvor viktig det er med ros og positiv tilbakemelding, og at hvis kritikk blir gitt på ”feil” måte kan den være/bli destruktiv og nedbrytende. Jeg har tenkt og reflektert mye rundt kommunikasjon, og hvordan jeg formidler mitt ”budskap”.

F 15 – 2008 ”gjennom denne praksisen har jeg lært veldig mye. Blant annet det å kunne reflektere med sine medarbeidere om evt. hendelser og det å kunne være

tydelig og positiv leder. Det har vært en flott praksis med mye læring som går på meg selv som person.”

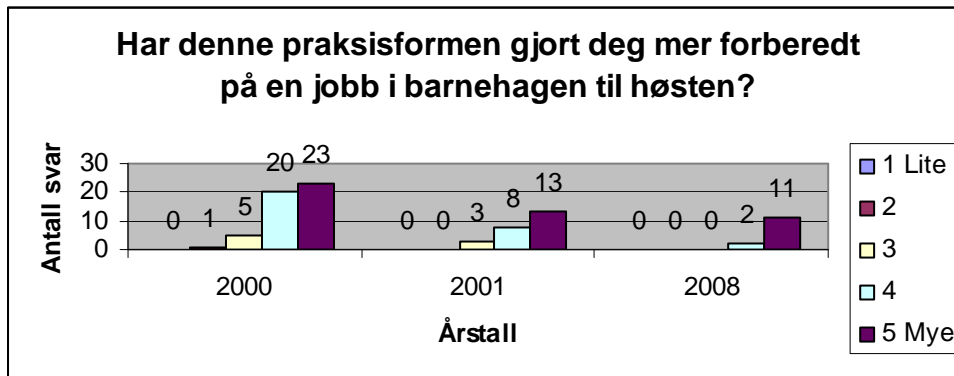
Studentene reflekterer godt, de setter ord på hva de har erfart og hva de trenger å jobbe mer med de siste månedene før de går ut i barnehagene som pedagogiske ledere eller førskolelærere.

Studentene beskriver at det er bra med utfordringer. De ser også klart betydningen av å kunne informere, planlegge, gjennomføre og vurdere det arbeidet de gjør for å bli en god pedagog. De uttrykker at det kan være tøft, men de ser også at de har vokst med de utfordringer denne praksisen har gitt dem.

F15-00: ”Jeg ser nå i ettertid at jeg skrev for lite m.h.t. planlegging, jeg hadde det meste planlagt oppe i hodet, men jeg slapp og skrive det ned. Jeg slapp og skrive ned noe fordi avdelingslederen ikke skrev ned noe særlig hun heller. Det er greit at jeg vet hva jeg skal gjøre, men jeg synes og at de andre i personalet bør få se skriftlig både hva jeg har tenkt og hva jeg skal gjøre. Så det må jeg nok tenke på når jeg skal ut i arbeid. Litt av arbeidet som pedagogisk leder er å ta vare på de andre ansatte på avdelingen.”

Det vi kan se er at studenter erfarer at ikke alle øvingslærere skriftliggjør så mye av sitt arbeid. Det kan påvirke studentene slik at heller ikke de skriftliggjør sine planer. Derfor er det godt å se at studentene reflekterer over betydningen av å ha skriftliggjort planer for arbeidet. I barnehagen skal arbeidet dokumenteres. Høgskolen har en utfordring i å få studentene til å forstå at planer bør skriftliggjøres og være grunnlag for evaluering og refleksjon over gjennomføringen av for eksempel et tema. Det er ikke lett å få studenter til å forstå dette når de opplever at det er lite skriftliggjøring av planer og evalueringer i barnehager.

6.9 Har denne praksisformen gjort deg mer forberedt på en jobb i barnehagen til høsten?

Søylediagrammet har klar vekt på 5. Studentene gir oss tilbakemelding på at denne praksisformen gjør dem forberedt til å gå ut i jobb. Ut fra kommentarene gir studentene oss tydelige signaler om at denne formen for praksis har hjulpet dem til å få en forståelse av hva som forventes av dem som ferdig utdannede førskolelærere. De sier klart at praksisen er en god forberedelse til det yrkeslivet de skal ut og møte og yrkesrollen de skal utøve.

Studenter i 2000-kullet sier:

SP – 2000 ”Denne praksisen har uten tvil betydd mest for det yrket vi skal ut å utføre.”

Sp – 2000 ”Denne praksisen har gitt oss en viktig erfaring som vi kan bruke i bl.a. jobbintervju. Jeg har opplevd at de er veldig interessert i å høre om praksisen og mine erfaringer i forhold til positive og negative sider.”

SP – 2000 ”Fint å finne ut hva som trengs å lære mer av og hva du er god på. Fin øvelse til arbeidslivet.”

Studenter fra 2001-kullet sier:

SP – 2001 ” En veldig lærerik praksis. Har lært mye og fått masse nyttige tips. Ikke helt realistisk, slik det blir når vi begynner å jobbe, men nesten”

SP – 2001 ”Dette var en praksis som ga meg mye i forhold til den jobben jeg skal ha senere, og kommer til å se tilbake på den og ta med meg mye erfaringer videre

Studenter fra 2008-kullet sier:

F15 – 2008 ”Jeg er veldig fornøyd med at vi kan ha en slik praksis, fordi den absolutt er nødvendig. Det handler om å bli satt på prøve i den jobben man skal ut i, og se hvordan man håndterer de ulike oppgavene og utfordringene.”

F 11 – 2008 ”Har ut fra dette lært meg å se mer hvordan jeg selv er i ulike situasjoner, hvordan jeg må handtere de og hvordan man må prøve ut ulike ting. Hvis jeg ikke har hatt denne praksisen hadde det for min del vært vanskelig og skummelt å gå ut når jeg er ferdig og skal ut i arbeid.”

F 10 – 2008 ”Fikk jeg tid til å teste på de utfordringene i forhold til sykdom på huset, pause osv. En meget god praksis som har gitt oss en smakebit på det virkelige arbeidsliv.”

Studentene i alle tre årskull gir klare signaler om at denne praksisen gir dem mer trygghet på hva de har av kunnskap og kompetanse. Den gir studentene en bedre selvtillitt til å gå ut i jobb som førskolelærer. Noe som kan si oss at praksissjokket kanskje vil bli noe redusert. At studenter gir slike tilbakemeldinger handler også om at overtakelsespraksis siste studieår er kommet for å bli. Noe som ligger til grunn for hvordan praksisforløpet gjennom hele utdanningen er lagt opp og hvilke oppgaver studentene møter i hver periode.

7.0 HVORFOR SKAL VI FORTSETTE MED OVERTAKELSESPRAKSIS I FØRSKOLELÆRERUTDANNINGEN?

Overtakelsespraksis er en praksisform som studentene entydig gir oss tilbakemelding på som en svært god praksis. Flere sier at det er den beste praksisen i hele utdanningen. Vi er glade for å ha funnet en praksisform studentene selv mener de har stort læringsutbytte av.

Vi har vært opptatte av om overtakelsespraksis er med på å styrke studentenes profesjonsforståelse. Ut fra studentenes svar kan vi konkludere at dette er en praksisform som gjør noe med studentene og deres bevissthet om yrkesrollen som pedagogisk leder og dermed en større profesjonsforståelse.

Vi tror naturligvis ikke at studentene etter to ukers praksis i pedagogisk leders funksjon har forstått alt om yrkesrollen, men at praksisen har styrket studentenes profesjonsforståelse.

7.1 Har praksissjokket blitt borte for studentene?

Studentene reflekterer godt og de har i denne overtakelsespraksisen vist at de er mer fokusert på sin egen læring. De ser at studiet med alle fag gir dem gode helhetlige kunnskaper for yrket de nå skal ut å praktisere.

SP – 2001 ”Det at alt ser bra ut, betyr ikke at jeg har gjort alt feilfritt. Jeg har gjort mine tabber som har gitt meg lærdom v/refleksjoner sammen med øvingslæreren min. Samtidig har dette vært en praksis som har gitt meg muligheter til å bruke teorikunnskapene mine.”

F7 – 2008 ”Jeg har lært utrolig mye om meg selv, min personlighet og min ”lederstil” jeg har lært om hvor viktig det er å samarbeide, og tilpasse seg, men samtidig stole på seg selv og være tydelig.”

F2 – 2008 ”Lederpraksisen krevde at man torde være seg selv, ta avgjørelser, kjenne på ansvarsfølelsen. Hva er man god til, hva må man jobb spesielt med. Klarer å se andre på en mer helhetlig måte. Hva påvirker den enkelte, hva skaper et godt læringsmiljø.”

Mange snakker om praksissjokket som nyutdannede lærere i barnehage og skole møter som ny i jobb etter endt utdanning. Som ny i jobb kan du ikke revolusjonere fra dag en, men bruke

tiden til å bli kjent med det som ”*sitter i veggene*” (Ekholm og Hedin 1993). Vi mener at overtakelsespraksis slik studentene har i siste studieår i førskolelærerutdanningen ved HiNe, kan redusere praksissjokket noe. Som ny i en pedagogisk lederstilling må du ta ledelse i forhold til barn, personalet og foreldre med en gang. I overtakelsespraksisen har vi valgt å gi studentene oppgaver og utfordringer de vil møte på tidlig som pedagogiske ledere. De må planlegge, gjennomføre og vurdere læringsprosesser for både barn og personale. De må kunne kommunisere og være i samspill med barn og voksne.

Studentene har fått i oppgave å lede et foreldrearrangement og de har fått øve seg på det å lede hele avdelingen/basen.

Praksissjokket kan vi nok ikke fjerne, men vi klarer sannsynlig å redusere dette noe fordi studentene er blitt mer klar over hva det vil si å lede en avdeling / base i barnehagen.

7.2 Praksisoppgavenes betydning som forberedelse til førskolelæreryrket?

Studentene sier at denne praksisen er nært opp til det yrket de skal ut i og gir tilbakemelding på at de opplever at dette vil de klare når de ferdig med utdanningen.

F3-2000 ”Jeg opplevde denne praksisen som veldig god og realistisk. Der jeg fikk prøvd meg som avdelingsleder i en barnehage, noe som jeg synes er viktig siden det ikke er lenge til vi skal ut i arbeid.”

F2 – 2000 ”Den største erfaringen var å få være en avd. leder. Jeg har lært utrolig mye m.h.t. meg selv, hvordan jeg opptrer som leder, mine sterke sider og sider/ting jeg kan forberede meg på både personlig og faglig/praktisk.”

F9-2000 ”Jeg gleder meg til å komme ut i arbeidslivet og er klar for de utfordringer jeg vil møte. Denne praksisen har vært med på å gi meg denne selvtilliten og innsikten.”

Studentene beskriver at de opplever at oppgavene vi gir dem i overtakelsespraksisen bidrar til helhet og sammenheng i utdanningen. De trekker fram at:

- De må planlegge samarbeid mellom personalet.
- De må planlegge å gi informasjon til personalet på avdelingen og for hele barnehagen, hva de nå skal gjennomføre i sin praksis.

- De må arrangere et foreldremøte, foreldrekaffe og lignende. Studentene må selv ta initiativ, se hva som må planlegges, gjennomføres og evalueres.
- De må hente inn den kunnskap de har om kommunikasjon, personalledelse, personal- og foreldresamarbeid og de må kunne dra nytte av sine kunnskaper i sitt arbeid når de nå ”overtar” for førskolelærer / pedagogisk leder.

Vi mener at de oppgavene studentene har med seg i praksis, gir dem muligheter til å se helhet og sammenheng mellom teori og praksis. De viser også gjennom sine kommentarer at de ser alle fagene i studiet som små deler og at de sammen skaper en helhet for det yrket og den profesjon de har utdannet seg til.

7.3 Overtakelsespraksisens betydning for å gå inn i førskolelærer yrket

Studentene har gjennom alle de årene vi har gjennomført overtakelsespraksis vært tydelige i sin tilbakemelding om at dette er noe vi ikke må slutte med. De trekker fram at:

- De opplever denne praksisformen som lærerik, ikke minst fordi de har vært nødt til å stole på seg selv og sine teoretiske og praktiske kunnskaper.
- De tør å reflektere over hva de kan og ikke minst hva de må arbeide videre med de siste månedene i sin utdanning.
- De har turt og ”kjenne” på usikkerheten – nervøsiteten og opplevd å mestre lederfunksjonen.
- De har erfart at det ikke alltid er like lett å samarbeide med andre.
- De har lært at kommunikasjon både verbalt og nonverbalt er en utfordring i relasjon med mennesker.
- De har lært å tørre å prøve og å oppleve at de mestrer, de er nesten helt klar for å slippes løs på egenhånd.
- De er glade for at vi har gitt dem denne muligheten til å prøve ut ledelse og erfarer at de kan i en slik nesten reell praksis, ”overtakelses praksis”.
- Dette styrker deres egen profesjonsforståelse, så denne praksisformen fortsetter høgskolen med. Den er litt unik i utdanningsforløpet ved førskolelærerutdanningen på Nesna.

Studentene gir oss tilbakemeldinger på at de har fått brukt kunnskapene sine – både teoretiske kunnskaper og de yrkesspesifikke kunnskapene de har tilegnet seg gjennom tidligere praksiser når de har utøvd ledelse. De sier de har blitt bedre kjent med hvem de er som ledere og med sterke og svake sider hos seg selv. Underveis i praksisperioden har studentene skrevet logger (nå praksisfortellinger) med utgangspunkt i sin egen lederutøvelse. De har måttet reflektere over hvem de er som ledere, hva de gjorde, hvorfor de valgte de løsninger de gjorde osv. I utøvelsen av sin pedagogiske lederfunksjon har de måttet vise sin handlingskunnskap.

7.4 Fagkunnskapens betydning som forberedelse til førskolelæreryrket

Bengt Molander (1993) mener det er to sider ved handlingskunnskapen som en profesjonsutdanning gir; *disposisjonskunnskap* og *orienteringskunnskap*. Han sier at i disposisjonskunnskap ligger den kunnskap en førskolelærer har til disposisjon og som gjør han eller henne i stand til å løse en oppgave og beherske omgivelsene. I orienteringskunnskap ligger den kunnskap som gjør en førskolelærer i stand til å plassere handlingen i en større sammenheng og som gir overblikk (Bjerkestrand og Pålerud 2007:159).

Ser vi dette i forhold til en kompetent utøver og det som Molander snakker om, disposisjons- og orienteringskunnskap, er dette noe studentene må beherske når de skal ut og utøve yrket sitt.

En førskolelærers oppgave er å ivareta Lov om barnehagen og Rammeplan for barnehagen med dets innhold og oppgaver. For å lykkes med dette, må en førskolelærer ha kunnskap om barn og hvordan barn utvikler seg, hvordan læring skjer, pedagogiske prosesser, didaktikk, samarbeid og ledelse. De må kunne vurdere verdier opp mot hverandre, gjøre valg som kan begrunnes faglig og kjenne til barnehagen som institusjon.

Molander sier at for å forstå orienteringskunnskap, må en førskolelærer kunne tolke og diskutere målene som ligger i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og begrunne valg av mål for det pedagogiske arbeidet.

Disposisjonskunnskap, sier Molander (1993), er kunnskap som tjener som et middel eller verktøy for å oppnå noe. Der resultatet kan forutsies, gir det makt til den som bruker disposisjonskunnskapen. I disposisjonskunnskapen finner vi det Molander kaller for

instrumentell kunnskap. Dette er kunnskap førskolelærere trenger i sitt observasjonsarbeid og didaktisk planlegging (Bjerkestrand og Pålerud 2007).

Gjennom erfaringer i det daglige kan en førskolelærer utvide sin kunnskaps- og profesjonsforståelse. Man lærer ikke alt gjennom utdanningen. Det er derfor nødvendig å la seg påvirke av erfaringer, reflektere, og holde seg faglig oppdatert for å utvikle sin profesjonsforståelse og bli en bedre pedagog.

Sisteårsstudenter må kunne bruke både sin disposisjonskunnskap og orienteringskunnskap og de må kunne reflektere og synliggjøre sin handlingskompetanse. Derfor gir vi dem, slik vi ser det, muligheten til å prøve ut sine kunnskaper og ikke minst få muligheten til å se helheten av utdanningen i sine praktiske handlinger og skape overblikk, gjennom overtakelsespraksis. Vi kan si at de er kompetente yrkesutøvere dersom de mestrer dette.

Student F6-08 sier: *” jeg har lært at teori og praksis henger sammen. Nye teorier om ledelse og samarbeid. (motivasjon, kommunikasjon) jeg har også lært at det er mye mer å lære.”*

”Å fange refleksjonen” handler om å bevisstgjøre seg muligheter i praksis. Refleksjon og fortolkning kan betraktes som premisser i kritiske teorier uten at refleksjonen medfører annet enn privat holdningsendring og forblir privat. Forståelsen for forståelsens egen skyld viser at den impliserte dimensjon forblir implisitt. Barnehagepedagogikk og didaktikk handler om en eksplisitt virksomhet. Det kan se ut som om den kritiske termen forblir i et vakuum og ikke medfører endring eller forblir i praksis. Og da er fram og tilbake like langt. Det er imidlertid vesentlig å forstå mening, å forstå det den andre forstår, for å se nye muligheter, alternativer eller sammenhenger. (Juell 2003:68)

Vi skal få studentene til å reflektere for å bli bevisste hva de gjør, hvordan de samhandler med barn og voksne, hvordan de reagerer på sin egen væremåte, og at de gjennom refleksjon kan endre ting. Det innebærer at vi som utdanner førskolelærere også må være villige til å reflektere og justere våre planer. Vi ser at vi stadig må være lydhøre for innspill fra studentene i forhold til å gjøre endringer og å forbedre praksisformen. Vi har tatt tak i de innspill vi har fått fra tidligere studenter, øvingslærere og faglærere og gjort endringer gjennom studiet noe som kommer fram i kapittel 8.

8.0 ENDRINGER SOM ER GJORT OG VEIEN VIDERE

Høgskolen har holdt på overtakelsespraksisen for sisteårsstudentene siden den ble gjennomført første gangen i studieåret 1999/2000. Det faglige innholdet i praksisen er beholdt og de samme målene er utgangspunkt for gjennomføring av praksisen: Å overta pedagogisk leders arbeidsoppgaver i to uker for å få innsikt, erfaring og trening i å lede en avdeling/base, i personalledelse og i samarbeid med foreldrene.

I god tid før praksisen starter, sender høgskolen ut grundig informasjon til barnehagene som skal ha studenter i denne praksisen slik at barnehagen og øvingslærer skal være godt informert.

8.1 Endringer i gjennomføringen av overtakelsespraksisen

De første årene overtakelsespraksis ble gjennomført ble det avholdt øvingslærermøte med praksisforberedelser i forkant av praksisen. I 2003/2004 ble den første seminaruken gjennomført. Etter to uker med vekt på observasjoner kommer studentene inn til høgskolen på et praksisseminar. I de to ukene observerer studentene med tanke på å overta og for å finne ut hva de vil ha fokus på i sine lederuker med tanke på hva som kan være med å styrke/og å utvikle et positivt klima i personalgruppa. I seminaret får studentene utvekslet erfaringer og opplevelser fra de to første ukene av praksis. De får også faglig påfyll og veiledning ut i fra egne ønsker for å kunne gjøre ferdig sin didaktiske plan for lederukene.

Øvingslærerne kommer inn en dag i seminaruken og er sammen med studentene. Vi gjennomgår oppgavene og avklarer det som kan være uklart. Øvingslærerne får samarbeide med studentene og får veiledning av praksisveileder. Dette samarbeidet, som i hovedsak går på få en god plan for lederukene, er nyttig og ofte avklarende for både student, øvingslærer og praksisveileder. I dette samarbeidet får også praksisveileder muligheten til å se noe av samspillet mellom øvingslærer og student. Det kan vær nyttig og gir muligheter for å støtte og veilede studentene videre i sin overtakelsespraksis.

Etter noen år med en uke avsatt til praksisseminar, har studenter gitt høgskolen tilbakemelding på at de synes de er for lenge borte fra barnehagen. Ut i fra studentenes tilbakemelding har høgskolen valgt å ha studentene inne på seminar kun to dager, hvorav en

dag sammen med øvingslærerne. De tre siste dagene i uken er studentene tilbake i barnehagen og gjør sin siste forberedelse sammen med øvingslærer, for så å overta.

8.2 Erfaringsseminaret

Erfaringsseminaret er noe som høgskolen har fortsatt med å arrangere hvert år for sisteårsstudentene i alle lærerutdanningene som høgskolen gir. Dette erfaringsseminaret var noe som Nokut påpekte som et godt tiltak i forbindelse med evalueringen av allmennlærerutdanningen i 2006.

De første årene høgskolen arrangerte dette erfaringsseminaret var det et tilbud til studentene som sammen med sine faglærer tok stilling til om de skulle delta eller ikke. I de senere årene er dette seminaret gjort obligatorisk for studentene på campus Nesna. Dette fordi vi tror at noen av de tilbakemeldingene tidligere studenter gir, kan være en hjelp i forberedelsene til jobbstart. På den måten sikrer høgskolen at sisteårsstudentene får et lite innblikk i hva det vil si å starte som nyutdannet førskolelærer i jobb. I erfaringsseminaret møter studentene også en barnehagestyrer /virksomhetsleder som sier noe om hvordan nyutdannede blir tatt i mot når de begynner som ny i jobb og hva de forventer av en nyutdannet førskolelærer.

8.3 Nyutdannet førskolelærer i møte med den erfarne assistenten

Tidligere studenter gir klare tilbakemeldinger i erfaringsseminaret om at det å jobbe med ledelse er viktig, og at studentene må være godt forberedt på hva god og tydelig ledelse vil si.

Å komme til en ny arbeidsplass hvor flere av kollegaene har jobbet i mange år, kan være vanskelig. Utdanningen har fokus på ledelse det siste året både gjennom undervisning og praksis. Men praksissjokket vil likevel være der i ulik grad for den nyutdannede. Det er ikke lett å gå inn å lede mennesker som er mye eldre enn en selv og har lang yrkeserfaring fra barnehage. Det er utdanningens oppgave å prøve å gi studentene den faglige ballast og de verktøy de vil trenge for å være ledere for barn og voksne i barnehagen.

Selv om studentene i overtakelsespraksisen får prøve seg som pedagogisk leder, vil de ikke erfare alle sider ved pedagogrollen. De får erfare noen få sider ved førskolelærerrollen. Dette

må høgskolen også være klar og tydelig på – at alt er ikke erfart – kun litt av det som ligger i rollen til pedagogisk leder.

8.4 Kontakt med praksisfeltet

Studentene gir uttrykk for at når de møter faglærere som har erfaring fra barnehagen selv, opplever de at eksempler som trekkes fram er gode illustrasjoner på hva som faktisk skjer i en barnehage og hvordan fagene kan omsettes til praksis. Selv for faglærere som har lang fartstid fra barnehagen, kan det være vanskelig å formidle hva som skjer *i dag*. Barnehagene har vært igjennom store endringer og reformer de siste 10 - 15 årene. Skal faglærer formidle en undervisning som er med på å gi relevante bilder fra barnehagen, er det viktig og nødvendig at faglærerne er ute i praksisfeltet. Faglærerne har behov for å være ute i barnehagene for å observere hvordan hverdagen i barnehagen er lagt opp, se sitt fag i en hverdagssammenheng. Dette gir også mulighet til å etablere kontakt for etter hvert å kunne gjennomføre prosjekter i eget fag i barnehagen og til å utvikle forskningsprosjekter.

Høgskolen har utarbeidet en plan for hospitering i barnehagen for fagpersonalet, og vi håper at denne realiseres slik at studentene møter faglærere som kjenner til det praksisfeltet som hører til utdanningen.

8.5 Ulike typer barnehager

Regjeringens ambisjon om full barnehagedekning i Norge er snart i mål og i den sammenhengen har det oppstått mange ulike typer barnehager som friluftsbarnhager og barnehager med vektning innenfor forskjellige pedagogiske retninger som; Montessori, Steiner og Reggio Emilia. Barnehageloven og Rammepplanen for barnehagens innhold og oppgaver gjelder for alle barnehager. Fordi det er blitt et mangfold av barnehager, gir dette utdanningen en mulighet til å nå målet med å gi studentene en allsidig og variert praksiserfaring. Å ha barnehager med ulike livssyn eller pedagogiske retninger i overtakelsespraksis, kan på mange måter gi studentene ekstra utfordring i tillegg til det å prøve seg i pedagogisk lederrolle. Det er likevel i pedagogisk lederrolle høgskolen fortsatt vil at studentene skal prøve ut i overtakelsespraksisen.

8.6 Tidspunkt for øvingslærermøte

Det har kommet tilbakemeldinger fra øvingslærere at de ønsker øvingslærermøte i forkant av praksis, ikke i seminaruken. Det er spesielt de øvingslærerne som ikke har erfaring fra overtakelsespraksis som opplever et behov for dette. Det har vært mange fordeler med å ha gjennomført øvingslærermøte i et praksisseminar og etter at studentene har vært ute i barnehagen i et par uker. Ikke minst har dette gitt bedre faglige diskusjoner mellom student og øvingslærer. Studentene har sett og erfart barnehagen i noen uker, de kjenner barna og personalet de skal lede, og kan se noe av det som preger barnehagens hverdag og innhold på godt og vondt. Student og øvingslærer har fått ro til å sette seg ned for å planlegge og å diskutere studentens overtakelse.

Samtidig erfarer vi at vi stadig får nye førskolelærere som skal være veiledere for studenter i denne praksisen. Noen av disse førskolelærerne har selv vært igjennom denne overtakelsespraksisen fordi de er tidligere studenter ved høgskolen. Andre førskolelærere har tatt sin utdanning ved en annen høgskole i landet og har derfor selv ingen erfaring med overtakelsespraksis slik Nesna har valgt å gjennomføre den. Selv om høgskolen sender ut god informasjon i forkant, er erfaringen at det ikke er nok for de som er nye i rollen som veiledere. Det vil være naturlig å spørre øvingslærerne i en undersøkelse hva de tror kan gi den beste forberedelsen til overtakelse for studentene.

8.7 Studentene som forskere/medforskere

I løpet av studiet gjennomfører studentene ulike prosjekter hvor de får trening i å bruke ulike metoder for å samle inn informasjon. De får trening i å tolke og analysere innhentet informasjon, og resultatene presenteres for medstudenter og faglærere.

Faglærerne har i liten grad vært flinke til å bruke studentene som medforskere i egne frou-arbeid, men i de siste 2 – 3 årene har studentene i siste studieår hatt en større fagoppgave/ bacheloroppgave hvor de har fått erfare hva forskningsarbeid kan være. De faglige kravene til studentene er hva vi skal kunne forvente i en bachelorgrad og som en forberedelse til å kunne søke oppstart til en høyere grad, master.

Temaet for denne er ”Den profesjonelle førskolelærer” Studentene må selv velge undertema under denne og utarbeide en problemstilling som de skal prøve å finne svar på gjennom å gjøre undersøkelser i barnehager. Som en forberedelse til dette, blir vitenskapelig metode med kort innføring i vitenskapsteori, forskningsmetoder, datainnsamling med analyse og tolkning og rapportering gjennomgått.

8.8 Spørre øvingslærerne

En svakhet med rapporten vår, er at vi ikke har spurt øvingslærerne som har hatt studenter i denne praksisformen hvordan de har opplevd denne sammenlignet med den lederpraksisen vi hadde før overtakelse ble innført. Vi ser i ettertid at vi skulle ha spurt øvingslærerne om hva de så som styrker og svakheter. Kunne praksisen hatt et annet innhold? Som en videre oppfølging av denne rapporten kan det bli utarbeidet en spørreundersøkelse til de barnehagene som har hatt overtakelsespraksis. Denne undersøkelsen må da sendes til alle barnehagene som har hatt studenter i denne praksisen, primært på Helgeland.

LITTERATURLISTE

- Askland, L. (2006). *Det personlige i det profesjonelle : ti tekster til tanke*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bjerkestrand, M. og Pålerud, T. (2007). *Førskolelæreren i den nye barnehagen – fag og politikk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ekholm, B. og Hedin, A. (1993). *Det sitter i veggene! : barnehageklimaets betydning for barns og voksnes utvikling*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Flyvbjerg, B. (1990). *Rationalitet, intuition og krop i menneskets læreproces : fortolkning og evaluering af Hubert og Stuart Dreyfus' model for indlæring af færdigheder*. Aalborg: Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitetscenter.
- Gotvassli, Kjell-Åge. (1999). *Barnehager - organisasjon og ledelse* (3. utg.). Oslo: Tano Aschehoug.
- Gotvassli, Kjell-Åge. (2006). *Barnehager, organisasjon og ledelse* (4. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Gudmundsdottir, S. (1992). Den kvalitative forskningsprosessen. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 76(5), 266 – 276.
- Handal, G og Lauvås, P. (1983). *På egne vilkår : en strategi for veiledning med lærere*. Oslo: Cappelen.
- Handal, G og Lauvås, P. (1990). *Veiledning og praktisk yrkesteori..* Oslo: Cappelen.
- Handal, G. og Lauvås, P. (2000). *Veiledning og praktisk yrkesteori* (Rev. utg.). Oslo: Cappelen akademisk.

- Irgens, E. J. (2007). *Profesjon og organisasjon : å arbeide som profesjonsutdannet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jansen, T. T. (2008). En lærer underviser, men hva gjør en førskolelærer? I R. J. Pettersen (red.), *Barnehagen som læringsarena*. (Nordiske Impulser; vol. 1). Oslo: Sebu Forlag : Pedagogisk Forum : Barnehageforum.no.
- Juell, E. (2003). *Refleksjon : innspill til nye utspill*. Oslo: Damm.
- Kirke -, Utdannings- og Forskningsdepartementet. (1995). *Rammeplan for førskolelærerutdanning*. Oslo: KUF.
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Mellin-Olsen, S. (1996). *Samtalen som forskningsmetode : tekster om kvalitativ forskningsmetode som del av pedagogisk virksomhet*. Landås: Caspar forlag.)
- Methi, J. S. (2007). *Psychagogi : fremmedgjøring eller frigjøring : en studie av lærerens yrkesidentitet og selvforståelse i perspektiv av virksomhetsteorien* (Doktoravhandling, Universitetet i Århus). Århus: Universitetet i Århus.
- Molander, B. (1996). *Kunnskap i handling*. (2. omarb. oppl.) Göteborg: Daidalos.
- Skau, G.M. (2005). *Gode fagfolk vokser : personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (3.utg.). Oslo: Cappelen akademisk.
- Torgersen, U. (1972). *Profesjonssosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Utdannings- og forskningsdepartementet. (2003). *Rammeplan for førskolelærerutdanningen*. Oslo: Utdannings- og forskningsdepartementet.

Annet:

Praksisoppgaver for 3 FU A og 3 FU B. Studieåret 1999/2000. Høgskolen i Nesna.

Plan for praksis og veiledning heltid. 21.05.1999. Høgskolestyret i Nesna

Fagplan i teori og praksis. Heltid. 18.08.99. Avdelingsstyret AFS

Plan for praksis og veiledning. Desentralisert førskolelærerutdanning. 1997/2001 1998/2002

Brev til Skolesjefene/Oppvekstsjefene på Helgeland, RKK-kontorene på Helgeland.

Vedlegg 1

Høgskolen i Nesna
Førskolelærerutdanningen
8700 Nesna
2000 og 2001

SPØRRESKJEMA – OVERTAKELSESPRAKSIS

STUDENT

1. Mannlig student: _____
Kvinnelig student: _____

2. **Hvilken stilling hadde din øvingslærer?**

- pedagogisk leder _____

- styrer /pedagogisk leder _____

(Spørsmål 3 besvares kun av de som hadde øvingslærer i styrer/pedagogisk leder – stilling)

3. **Hvor mange timer var øvingslærer på avdelingen i løpet av 1 uke?** _____

Tiden øvingslærer var på avdelingen var det: Nok: _____

For lite: _____

Herfra besvares alle spørsmål av alle.

4. **Plassering i praksis.**

- Kom du dit du ønsket deg?

Ja: _____

Nei: _____

5. **Forberedelser til praksis**

Dårlig

God

A) Hvordan var forberedelsene fra høgskolens side? 1 2 3 4 5

B) Hva kunne eventuelt ha vært gjort annerledes? _____

6. **Vikar for assistenter**

Hvor mange dager var du vikar for assistent i de 3 første ukene?

1 dag _____

2 dager _____

Mer enn 2 dager _____

Kommentarer: _____

12. Veiledning

Fikk du veiledning? _____

Rådgivning? _____

Eller begge deler? _____

13. Hvordan var veiledningen?

Dårlig 1 2 3 4 5 God

14. Hvordan fungerte veiledningen i lederukene?

1 2 3 4 5

15. Forventninger til praksisen.

Små 1 2 3 4 5 Store

Hvilke forventninger hadde du til praksisen?

1 2 3 4 5

16. Utbytte av praksis.

Dårlig 1 2 3 4 5 Godt

Hvordan har utbytte av praksis vært faglig?

1 2 3 4 5

17. Forberedelse til å gå ut i jobb.

Har denne praksisformen gjort deg mer forberedt på en jobb i barnehagen til høsten?

Lite 1 2 3 4 5 Mye

18. Oppfølging i praksis?

Lite nyttig 1 2 3 4 5 Nyttig

Hvordan opplevde du den regionale samlingen?

1 2 3 4 5

Annet du har lyst til å kommentere? _____

Takk for at du har fylt ut skjemaet!

Vedlegg 2

Kollegaveiledning i gruppe:

Trinn 1. Presentasjon

Hensikt: oppnå oversikt over aktuelle resultat gruppen ønsker seg.

- *Behov/ønsker/drømmer/muligheter*
- *Problemer/utfordringer*
- *Alle presenterer sitt. Gruppeleder noterer stikkord.*

Trinn 2. Valg:

Hensikt: Bestemme hva gruppen vil konsentrere seg om denne gangen.

Hvem skal være i fokus?

Trinn 3. Orientering:

Hensikt: den som skal være i fokus presenterer problemet/ønsket....

Gruppen får de opplysninger den trenger for å lykkes i jakten.

Trinn 4. Utdypning:

Hensikt: få best mulig oversikt over aktuelle faktorer for løsningsjakten.

Hvert gruppemedlem stiller et spørsmål til personen i fokus.

Åpne spørsmål. Ikke spørsmål som er kamuflerte forslag.

Trinn 5. Egne forslag:

Hensikt: fokuspersonen redegjør for sine egne løsningsforslag.

Gruppeleder noterer

Trinn 6. Andres forslag:

Hensikt: hvert gruppemedlem presenterer et forslag til fokuspersonen.

Gruppeleder leder runden, noterer forslagene og leser dem høyt. Forslagsstiller godkjenner ordlyden.

Trinn 7. Vurdering:

Hensikt: fokuspersonen kommenterer alle forslagene. Pluss og minus.

Forteller hva hun/han kommer til å gjøre i fortsettelsen.

Fire studenter styrer barnehagen

– De er flinke til å leke, er attesten ungene i Askeladden barnehage gir studentene Ruth Mortensen (t.v), Siv Pedersen (bak) og Marit Sand. På fanget til Ruth sitter Kristian Varem og Lone Marie Sandum. Trekløveret foran er Mathias Eidem, Hanne Andersen og Victoria Erlandsen. Bak sitter Lisa Torgersen og Fredrik Hansen. På fanget til Siv sitter Jørgen Sjøvik. (Foto: Marit Almendingen)

– Det er godt å få prøvd seg som leder før vi skal ut i arbeid på ordentlig, konstaterer Marit Sand (26). Hun er en av fire studenter fra Høgskolen i Nesna som har overtatt ledelsen i Askeladden barnehage.

Av Marit Almendingen

Den skjermede tilværelsen som studenter er snart over for Marit, Siv Pedersen (30), Ruth Mortensen (22) og Kanwal Ahmad (23). Om noen måneder er de ferdige med førskolelærerutdanningen fra Nesna. Kanskje vil de få jobb i en

barnehage hvor de er alene om å ha pedagogisk utdanning. Det vil innebære blant annet personalansvar og planarbeid. For å forberede seg på det som venter har de praksis i Askeladden barnehage i Mossjøen.

– Det er nyttig å få prøve seg som avdelingsleder. Du lærer mer om deg sjøl og hvordan du vil ha det, sier Siv Pedersen.

Studentene er seks uker i barnehagen. I to av disse ukene er de avdelingsleder. Imens har barnehagens avdelingsledere et eget internt opplegg.

– Har dere snudd opp ned på rutinene i barnehagen nå som dere har muligheten til å eksperimentere?

– Nei langt i fra. Her går alt på

skinner. Dette er en barnehage som er veldig godt drevet. Alle tar ansvar, og det er merkbart at det er satset mye på personalsamarbeid, sier Marit Sand.

Erfaring

Fagflukt fra yrket og fokus på lønnsnivået skremmer ikke studentene fra å ønske seg jobb i barnehage. Ruth og Marit kan tenke seg å søke jobb i Finnmark.

– Det virker forlokkende at vi kan få skrevet ned litt av studielånet, sier Ruth.

– Er det fristende å søke jobb i skolen?

– Først og fremst er jeg interessert i å jobbe i barnehage. På sikt tar jeg kanskje spesialpedagogisk utdanning. Uansett lønner det seg

å ha erfaring fra pedagogisk arbeid i barnehage, sier Siv Pedersen.

Eneste i landet

Det er første gang Høgskolen i Nesna sender førskolelærerstudentene ut for å ha praksis som avdelingsledere. Prosjektet er unikt også i landssammenheng. Praksiskordinator Reidar Flakstad ved HiNe kjenner ikke til noen andre høgskoler som har lagt opp studentenes praksis på denne måten.

– Vi har brukt de positive erfaringene fra praksisen til allmennlærerne. Vi har fått god tilbakemelding fra studentene som har vært med på skoleovertakelse, og når får førskolelærerne prøve noe av det samme, sier Flakstad.

Fredrikke – Organ for FoU-publikasjoner – Høgskolen i Nesna

Fredrikke er en skriftserie for mindre omfangsrike rapporter, artikler o.a som produseres blant personalet ved Høgskolen i Nesna. Skriftserien er også åpen for arbeider fra høgskolens øvingslærere og studenter.

Hovedmålet for skriftserien er ekstern publisering av Høgskolen i Nesnas FoU-virksomhet. Høgskolen har ikke redaksjonelt ansvar for det faglige innholdet.

Redaksjon

Hovedbibliotekar

Trykk

Høgskolen i Nesna

Omslag

Grafisk design: Agnieszka B. Jarvoll

Trykk: Offset Nord, Bodø

Opplag

Etter behov

Adresse

Høgskolen i Nesna

8700 NESNA

Tlf.: 75 05 78 00 (sentralbord)

Fax: 75 05 79 00

E-post: postmottak@hinesna.no

Oversikt utgivelser Fredrikke

Hefter kan bestilles hos Høgskolen i Nesna, 8700 Nesna, telefon 75 05 78 00

Nr.	Tittel/forfatter/utgitt	Pris
2011/2	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 26.-27.januar 2011 / Snorre M. Sivertsen (red.)	80,-
2011/1	Education across borders : Towards e-Didactics of International Module in Socio-cultural Aspects of ICT / Beata Godejord, Elzbieta Perzycka	120,-
2010/1	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 27.-28.januar 2010 / Hanne M. Reistad (red.)	145,-
2009/8	IT-studier, tilstrømming og våre studenter : hovedrapport for FoU-prosjektet IT-studiene og utdanningsmarkedet / Geir Borkvik, Laila J. Matberg	110,-
2009/7	Læringsstøttende bruk av Moodle / Elsa Løfsnæs og Beata Godejord (red.)	80,-
2009/6	Friluftsliv blant barn og unge på Helgeland : en kvantitativ undersøkelse ; rapport 1	110,-
2009/5	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (5. utg.) / Patrick Murphy, Morten Mediå (rev.)	65,-
2009/4	International view on: Teacher Education, Educational Technology, Motivation/Divergent Thinking/Readiness, Special Educational needs / Anna Watola & Harald Nilsen (red.)	140,-
2009/3	Utvikling av en praksisrettet lærerutdanning / Per Karl Amundsen	60,-
2009/2	Å være nyutdannet lærer, behovet for veiledning og organisering av veiledning i skolen / Per Karl Amundsen	45,-
2009/1	Morsmåslærere for minoritetsspråklige elever har ordet / Øyvind Jenssen (red.)	150,-
2008/9	Medienes makt og rolle : hva kan vi lære av miljødebatten i Norge? : foredrag ved forskningsdagene 26. september 2008 / Erik Bratland	40,-
2008/8	Sosialt utviklende og lærende prosesser i små og større læringsmiljøer / Jan Birger Johansen	70,-
2008/7	Evalueringsfokus – leseopplæring ved Selfors barneskole / Anne-Lise Wie	115,-
2008/6	Grotting i skolen : tre grotter i "Ørnflåget" i Nesna – ferdsel, muligheter og faglig tilnærming / Pål Vinje	55,-
2008/5	Den mangelfulle konstruktivismen i studiet av miljøbevegelsen/ Erik Bratland	40,-
2008/4	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (4. utg.) / Patrick Murphy, Morten Mediå (rev.)	65,-
2008/3	The Teacher for the Knowledge Society : With contributors from Argentina, Norway, Poland and USA / Nilsen, Harald & Elzbieta Perzycka (red.)	145,-
2008/2	Evalueringsfokus av arbeidet mot mobbing i fådeltskolen : muligheter og hindringer i forbindelse med implementeringen av et nasjonalt program mot mobbing i fådelte skoler (kortversjon) / Oddbjørn Knutsen	60,-
2008/1	Sammen om formidling : Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nesna fellesarrangementer under Forskningsdagene 2007, Mo i Rana / Ander-Trøndsdal, Kerstin m.fl (red.)	75,-
2007/14	ICT in educational context : exchanging knowledge between Czech, Norway and Poland / Siemieniecka-Gogolin, Dorota og Harald Nilsen	85,-
2007/13	Kids and Internett/Barn og internett : A Polish-Norwegian look at the digital world of kids/et polsk-norsk blikk på barn og unges digitale hverdag / Beata Godejord og Per Arne Godejord (red.)	175,-
2007/12	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 25.-26.januar 2007 / Marius Meisfjord Jøsevoll (red.)	75,-
2007/11	Når språk møter språk : om forholdet mellom morsmål og målspråk / Øyvind Jenssen	120,-
2007/10	Samspill med fokus på barneperspektivet : studentoppgaver fra studiet Småbarnspedagogikk 2006-2007 / Bjørg Andås Ohnstad (red.)	125,-
2007/9	Matematikk på ungdomstrinnet : med IKT og Cabri som verktøy / Harald Nilsen og Henning Bueie	45,-
2007/8	Hva viser småbarnsforskningen om barns sosiale utvikling i tidlige leveår? : en kritisk gjennomgang av psykoanalytiske, læringspsykologiske og tilknytningsteoretiske forklaringer / Oddbjørn Knutsen	55,-
2007/7	Lese og skrive og regne er gøy... : arbeid med begynneropplæring i lærerutdanningene ved Høgskolen i Nesna 2003-2007 / Anne-Lise Wie (red.)	160,-

<u>2007/6</u>	Dannelsesperspektivet i lese- og skriveopplæringen og ansvarsfordeling som grunnlag for videre utviklingsperspektiver / Elsa Løfsnæs	220,-
<u>2007/5</u>	Language learning - additional learning - learning environment - teachers's role : classroom studies in Czech Republic and Poland / Harald Nilsen	70,-
<u>2007/4</u>	På den åttende dag : en reise i en lærers erfaringer / Harald Nilsen	35,-
<u>2007/3</u>	The School Reform – 2006: Knowledge Promotion : a critical view Den norske skolereformen – 2006: Kunnskapsløftet : et kritisk blikk / Harald Nilsen	30,-
<u>2007/2</u>	Holocaust : rapport fra et dramaforløp med utgangspunkt i Joshua Sobols' skuespill "Ghetto" / Tor Helge Allern	200,-
<u>2007/1</u>	Curriculumtenkning innen TIMSS : metodeutvikling	120,-
<u>2006/11</u>	Forskjellighet og likeverdighet : en dekonstruktiv lesning av kunnskap og utdanning i den fådelte skolen / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/10</u>	Små skoler i små samfunn : å studere utdanning og læring i kontekst / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/9</u>	Bruk av Moodle som læringssystem og et sosialt samspill mellom studenter / Tom Erik Nordfonn Holteng og Laila Matberg	40,-
<u>2006/8</u>	Veiledning av nyutdannede lærere på Helgeland : nyutdannede lærere – halvfabrikata eller ferdigvare? / Knut Knutsen	100,-
<u>2006/7</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 26.-27.januar 2006 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2006/6</u>	Psykologisk subdeprivasjon hos barn i tidlige leveår og konsekvenser for den semantiske og fonologiske språkutviklingen / Oddbjørn Knutsen	50,-
<u>2006/5</u>	Phonetics : A Practical Course (cd-rom) / Patrick Murphy	100,-
<u>2006/4</u>	Barn og unges digitale hverdag : lærere og lærerstudenter diskuterer overgrepssproblematikk i digitale medier / Per Arne Godejord (red.)	250,-
<u>2006/3</u>	News og BitTorrent som verktøy for formidling av overgrepsmateriale : studentrapporter fra Prosjekt Gå inn i din tid, 1.år bachelor informatikk, HiNe / Per Arne Godejord (red.)	40,-
<u>2006/2</u>	Learning Management System og foreleserens opplevelse av jobbyttelse / Laila Johansen Matberg og Tom Erik Nordfonn Holteng	50,-
<u>2006/1</u>	Samspillets betydning for den semantiske og fonologiske språkutviklingen i tidlige leveår / Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2005/11</u>	IKT-basert norskundervisning i utlandet / Ove Bergersen (red.)	85,-
<u>2005/10</u>	Drama Nettverk : rapport fra samling på Nesna 20. – 23. oktober 2004 / Anne Meek m.fl. (red.)	95,-
<u>2005/9</u>	Slik vi ser det : hva synes studenter om sin egen IKT-kompetanse etter avsluttet allmennlærerutdanning? / Laila J. Matberg og Per Arne Godejord (red.)	35,-
<u>2005/8</u>	Praksiskvalitet i allmennlærerutdanningen : en studie av adopsjonspraksis ved Høgskolen i Nesna / Kåre Johnsen	90,-
<u>2005/7</u>	Argumenter for og erfaringer med fysisk aktivitet i skolen hver dag : en analyse av et utvalg relevant litteratur og prosjekter i og utenfor Nordland / Vidar Hammer Brattli og Kolbjørn Hansen	55,-
<u>2005/6</u>	Praksisorientert lærerutdanning : presentasjon og evaluering av Dalu 2003 (rapport 1 og 2) / Hallstein Hegerholm	145,-
<u>2005/5</u>	Kjønnsrelatert mobbing i skolen : utfordringer for lærerprofesjonen / Arna Meisfjord	30,-
<u>2005/4</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (2.utg) / Patrick Murphy	45,-
<u>2005/3</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 27.-28.januar 2005 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2005/2</u>	Norsk som minoritetsspråk – i historisk- og læringsperspektiv / Harald Nilsen (red.)	75,-

<u>2005/1</u>	Mobbing i skolen : årsaker, forekomst og tiltak / Oddbjørn Knutsen	55,-
<u>2004/13</u>	IKT skaper både variasjon og læring / Per Arne Godejord	30,-
<u>2004/12</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet / Patrick Murphy	45,-
<u>2004/11</u>	www.fruktkurven.no : systemering och utveckling av ett webbaserat abbonemang system / Peter Östbergh	90,-
<u>2004/10</u>	Utvikling av studentenes reflekterte og praksisrelaterte læring / Elsa Løfsnæs	90,-
<u>2004/9</u>	Utværdering av IT och lärkulturer : ett samarbetsprojekt mellan Umeå Universitet och Høgskolen i Nesna / Peter Östbergh, Laila Johansen og Peter Bergström	85,-
<u>2004/8</u>	Med sparsomme midler og uklare odds : oppfølgingstilbud for nyutdanna lærere / Harald Nilsen og Knut Knutsen	100,-
<u>2004/7</u>	Prosessen bak det å ta i bruk mappe som pedagogikk og vurderingsform / Tom Erik N. Holteng og Hallstein Hegerholm	60,-
<u>2004/6</u>	Utdanning og forskning innenfor samiske miljø på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 22. – 23.januar 2004 / Knut Berntsen (red.)	70,-
<u>2004/5</u>	Behov for kompetanseheving innenfor reiselivsnæringa på Helgeland / Knut Berntsen og Ole Johan Ulriksen	35,-
<u>2004/4</u>	Evaluering av databasert undervisning av 3Bi ved Sandnessjøen videregående skole / Johannes Tveita	20,-
<u>2004/3</u>	Skolens verdigrunnlag i et rawlsiansk perspektiv / Ole Henrik Borchgrevink Hansen	25,-
<u>2004/2</u>	Multiplikasjon i småskole og på mellomtrinnet / Bente Solbakken (red.)	45,-
<u>2004/1</u>	Humanistisk eklektisme i spesialpedagogisk rådgivning / Oddbjørn Knutsen	45,-
<u>2003/9</u>	RedBull NonStop 2002 : utveckling av et web-baserat resultatrapporteringssystem för en 24 timmars mountainbike tävling / Peter Östbergh	50,-
<u>2003/8</u>	"Kan du tenke deg å jobbe for Høgskolen i Bodø" : om Høgskolen i Nesnas etablering av informatikkutdanning i Mo i Rana / Geir Borkvik	25,-
<u>2003/7</u>	Lærerutdannere i praksisfeltet : hospitering i barnehage og grunnskole / Oddbjørn Knutsen (red.)	55,-
<u>2003/6</u>	Teori og praksis i lærerutdanning / Hallstein Hegerholm	50,-
<u>2003/5</u>	Nye perspektiver på undervisning og læring : nødvendige forskende aksjoner med mål om bidrag av utvidet innhold i lærerutdanningen / Jan Birger Johansen	30,-
<u>2003/4</u>	"Se tennene!" : barnetegning – en skatt og et slags spor / Nina Scott Frisch	35,-
<u>2003/3</u>	Responsgrupper : en studie av elevrespons og gruppekultur - norsk i 10.klasse våren 2003 Korgen sentralskole / Harald Nilsen	80,-
<u>2003/2</u>	Informasjonskompetanse i dokumentasjonsvitenskapelig perspektiv / Ingvill Dahl	40,-
<u>2003/1</u>	"Det handler om å lykkes i å omgås andre" : evalueringsrapport fra et utviklingsprosjekt om atferdsvansker, pedagogisk ledelse og sosial kompetanse i barnehager og skoler i Rana, Hemnes og Nesna kommuner i perioden 1999-2002 / Per Amundsen	80,-
<u>2002/1</u>	Augustins rolle i Albert Camus' Pesten / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/6</u>	Etniske minoritetsrettigheter og det liberale nøytralitetsidealet / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/4</u>	Evaluering av prosjekt "Skolen som grendesentrum" / Anita Berg-Olsen og Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2001/3</u>	Fra Akropolis til Epidaurus / Tor-Helge Allern	40,-
<u>2001/2</u>	Hvordan organisere læreprosessen i høyere utdanning? / Erik Bratland	45,-
<u>2001/1</u>	Mjøs-utvalget og Høgskolen i Nesna : perspektiver og strategiske veivalg / Erik Bratland	30,-
<u>2000/11</u>	Implementering av LU98 / Knut Knutsen	120,-
<u>2000/9</u>	Moralsk ansvar, usikkerhet og fremtidige generasjoner / Kristian Skagen Ekeli	40,-
<u>2000/8</u>	Er dagens utdanningsforskning basert på behavioristisk tenkning? : drøfting av TIMSS' læreplanmodell fra et matematikdidaktisk synspunkt / Eli Haug	90,-

<u>2000/7</u>	Sosiale bevegelser og modernisering : den kommunikative utfordring / Erik Bratland	50,-
<u>2000/6</u>	Fådeltskolen - "Mål og Mé" / Erling Gården og Gude Mathisen	60,-
<u>2000/4</u>	Bidrar media til en ironisk pseudo-offentlighet eller til en revitalisering av offentligheten? / Erik Bratland	40,-
<u>2000/3</u>	FoU-virksomheten ved Høgskolen i Nesna : årsmelding 1998 / Hanne Davidsen, Tor Dybo og Tom Klepaker	35,-
<u>2000/2</u>	Maleren Hans Johan Fredrik Berg / Ann Falahat og Svein Laumann	150,-
<u>2000/1</u>	TIMSS-undersøkelsen i et likestillingsperspektiv : refleksjoner rundt dagens utdanningssektor og visjoner om fremtiden / Eli Haug.	30,-
<u>1999/2</u>	Kjønn og interesse for IT i videregående skole / Geir Borkvik og Bjørn Holstad	20,-
<u>1999/1</u>	Fortellingens mange muligheter : fortellingsdidaktikk med analyseeksempel / Inga Marie Haddal Holten og Helge Ridderstrøm	70,-